

Lesník

Obsah

- 3 Editorial**
Anketa
- 4 Príhovor generálneho riaditeľa**
Les pre ľudí – ľudia pre les
Ponuka produktov a služieb lesníctva
- 7 Medzinárodný rok lesov**
pripomína aj výstava v Múzeu Sv. Anton
Noví riaditelia OZ sa stretli na prvej spoločnej porade v Palárikove
- 8 Na slovíčko**
s ekonomicko-obchodným riaditeľom Ľubošom Némethom
- 9 LESY Českej republiky a LESY Slovenskej republiky sa dohodli na vzájomnej spolupráci**
Ako pokračuje príprava Národného lesníckeho programu?
- 10 Čiernohronska železnica**
by mala premávať až do srdca Lesníckeho skanzenu
-
- 11 Lesná pedagogika na OZ Prešov**
Unikátna trofej kanca
-
- 12 Lesy a lavíny**
- 14 Ochránár a lesník**
- 16 „...len hlavne nebud'me ticho.“**

- 17 Cesta dejinami slovenského školstva**
- 18 Stručná história Lesníckej školy v Banskej Štiavnici**
Časť I. Vývoj školy v Rakúskej monarchii do roku dualizmu 1867
- 19 Prečo mám rád les?**
- 20 Zubria zvernica v Topoľčiankach vlani prišla o dovezeného býka, pribudli však tri zubríčatá**

- 22 Kronika – svedectvo doby**
- 23 VI. Prebudova rovnovekých smrekových porastov – cesta k prírode blízkeho lesu**
Za hospodárením v objektoch Pro Silva
- 24 Krížovka a humor**
Uveríte?
- 25 Chata Koborno**
Naše zariadenia
Srńčia pašteta v hrńčeku
Pofovnický receptár
- 26 Pre deti**
- 27 Kalendár akcií**
Životné jubileá
Pozvánky
Spoločenská kronika
- 28 Lesnícke a drevárske múzeum otvorilo výstavu takmer 200 drevených hračiek**

7

11

17

LESNÍK

časopis zamestnancov
š.p. LESY SR
Banská Bystrica
február 2011

Šéfredaktor:
Ing. Vlastimil Rezek
Redaktori:
Ing. Milan Longauer
Ing. Rudolf Bruchánik PhD.

Stáli prispievatelia:
Mgr. Tatiana Figurová
Jiří Junek
Viliam Stockmann

Grafická úprava:
Mária Gálová
Miloš Sedláček
Reprografické centrum
NLC Zvolen

Foto na titulnej strane:
Jiří Junek

Adresa redakcie:
LESY SR, š.p.
Námestie SNP č.8
975 66 Banská Bystrica
telefón: 048/43 44 278
fax: 048/43 44 191
e-mail: vlastimil.rezek@lesy.sk

„Prosím vás, neničte prírodu, nerúbajte stromy, myslite na nás aj na nasledujúce generácie“. Tak podobne sa začínalo viacero listov, ktoré sa mi v poslednom čase dostali na stôl. Neinformovaný človek by po ich prečítaní stratil chuť ísť mimo mesta v domnienke, že ho čakajú iba zablatené, rozbité cesty a vyrúbané holiny.

Verte alebo nie, hoci sa problematikou ochrany prírody zaoberám už viacero rokov, zneistel som. Čo keď majú pravdu. Čísla a štatistiky však nepustia. Za posledných 50 rokov sa výmera lesných pozemkov zvýšila takmer o desatinu a každý rok sa z lesa vyťaží menej dreva, ako v ňom dorastie. Tento trend pokračuje aj v posledných rokoch.

Iste, niektoré lokality Slovenska, najmä tie postihnuté kalami, na prechádzky nelákajú. No na základe pohľadu napríklad na tatranské lesy krátko po kalami v roku 2004 však nemôžeme tvrdiť, že príroda v celej krajine bola zničená.

Kde potom hľadať príčiny takéhoto pohľadu ľudí na les, lesníkov a ich prácu. Aj tu, bohužiaľ, platí staré známe pravidlo biznisu: „pozitívnu informáciu odovzdá ďalej iba niekoľko ľudí, negatívnu stovky.“ Nezostáva nič iné než vysvetľovať, argumentovať a dávať ľuďom pravdivé a kompletne informácie z prvej ruky.

Od februára budú s informovaním verejnosti o aktivitách lesníkov pomáhať v svojich regiónoch vybratí pracovníci závodov. Tomuto tímu, ktorý bude pracovať s miestnymi médiami, želám najmä rozumných partnerov. Takých, čo nehľadajú iba senzácie zvyšujúce náklad novín, ale sú ochotní vybrať sa tou ťažšou cestou, cestou pozitívnych správ.

Vlastimil Rezek

Vlastimil Rezek

Od začiatku januára vedú väčšinu odštepných závodov noví riaditelia. Niekoľkých z nich sme sa opýtali, čo ich najviac prekvapilo a aké sú ich prvé skúsenosti po nástupe do funkcie.

Ladislav HORVÁTH
– riaditeľ
OZ Palárikovo

Čo ma prekvapilo po mojom nástupe do funkcie bol systém riadenia prostredníctvom smerníc, ale zrejme takáto veľká organizácia si tento systém riadenia vyžaduje.

Kolegovia sú väčšinou skúsení pracovníci, dovoľm si povedať odborníci na svojich miestach. Podľa toho som si aj vyberal svojich priamo podriadených spolupracovníkov vo výberovom konaní.

S nedoriešenými problémami sa postupne oboznamujem a snažíme sa ich spolu so svojimi spolupracovníkmi riešiť.

Atmosféra na pracovisku je, dá sa povedať, primeraná dobe v ktorej žijeme a pretrvávajúcej dlhodobej neistote v organizácii v súvislosti s reorganizačnými opatreniami, ktoré môžu postihnúť aj náš odštepný závod.

Ja ako riaditeľ sa snažím aspoň neznásobovať túto neistotu a podľa možnosti kolektív stabilizovať, pokiaľ to aj externé podmienky dovoľujú.

Andrej LAZAR,
riaditeľ OZ Šaštín

Zarazila ma nedôvera ľudí. V minulosti som na závode pôsobil ako obchodný námestník, no vzťahy boli iné. Teraz sa ľudia uzatvorili a vyčakávajú čo bude. Myslím si, že to chce čas. V práci

by pomohli aj väčšie kompetencie pre riaditeľov OZ v niektorých oblastiach.

Ján ŠTEFÁNIK,
riaditeľ OZ Prešov

Napriek tomu, že som si neskromne (a už po kolký krát v pracovnom živote) naivne myslel „už ma nič nemôže prekvapiť,“ znovu som prekvapený. Po nejakom týždni úradovania

vo funkcií som zostal v nemom úžase nad tým, aká je vlastne reálna pracovná náplň riaditeľa OZ.

Každý deň si kladiem túto otázku, je toto lesný závod? Som v organizačnej jednotke lesnickeho podniku? Alebo som sa prebudil v nejakej organizačnej zložke pre mňa nedefinovateľnej spoločnosti. Je toto realitná kancelária zriadená na uspokojovanie všetkých možných a nemožných potrieb a práni občanov v tomto štáte? Následne sa ako lesník sám seba pýtam. Vieš to, a budeš to vedieť manažovať? Podobné otázky si asi kladú i moji kolegovia.

Musím sa priznať, že v mojom prípade za tých pár dní vo funkcií som tzv. core business-u, to znamená lesnickej činnosti, venoval iba menšiu časť svojho času. Jednoducho inej, „tiež“ dôležitej agendy je neúrekom. Keď chceme byť dobre fungujúcou a prosperujúcou firmou na predmet podnikania sa musí nastaviť aj organizačná štruktúra. Nedá sa robiť všetko s obmedzeným počtom zamestnancov a na hlavný predmet podnikania nie je čas ani ľudia. Som toho názoru, že je najvyšší čas na konečné rozhodnutia.

Ján VRBENSKÝ,
riaditeľ OZ Liptovský Hrádok

Nakoľko som pred menovaním do funkcie riaditeľa OZ viedol výrobný úsek, prechod na novej pozície bol plynulý a bez

Anketa

zbytočných prekvapení. Rozsiahle vetrové a podkôrníkové kalami na OZ v posledných rokoch zapríčinili významný nárast úloh v ťažbovej a pestovateľskej činnosti, ktoré niekoľkonásobne prekročujú bilancované úlohy. Podiel náhodných ťažieb v posledných rokoch prekračuje 100% etátu, čo znemožňuje vykonávať výchovné a obnovné ťažby. Tieto limitujúce faktory predurčujú smerovanie výrobných úloh na našom OZ. Dúfam, že zavedením tvorivej atmosféry na pracovisku s jasne stanovenými kompetenciami pracovníkov budeme pri plnení očakávaných úloh úspešní.

Juraj BALÁZS,
riaditeľ OZ Rožňava

Veľmi príjemne ma prekvapila profesionalita väčšiny zamestnancov a obrovská snaha riešiť pracovné problémy závodu napríklad, keď bolo treba obeťovať aj sviatok. Táto

snaha je však na druhej strane trochu tlmená množstvom smerníc, nariadení a obmedzenia kompetencií, ktoré v niektorých prípadoch v snahe budovať presne fungujúci systém, pracujú proti ekonomickej efektívnosti a operatívnosti znižujúcej náklady. Musím však podotknúť, že toto je subjektívny pohľad podložený informáciami, ktorými disponujeme na našej úrovni riadenia.

Príhovor generálneho riaditeľa

Ing. Igor Viszlai

Milé kolegyne, vážení kolegovia.

Január nám ubehol akosi rýchlo a už je február. Je to možno len môj pocit, ale určite to tak cítite aj mnohí z vás. A určite mnohým pripadajú aj zmeny v našej firme rýchle. Kým vyšlo januárové číslo s mojim príhovorom o redukcii počtu úsekov na odštepných závodoch, bolo viac menej po tom. Verím, že februárové číslo vyjde skôr a budem aspoň trochu aktuálny. Aj keď, prvé vážne zmeny sú už tiež za nami. Áno, píšem o včleňovaní závodu Krupina do Levíc a Bardejova do Prešova. Nezlyhal nikto ani na jednom ani druhom závode. Zlyhalo sa kedysi už pri kreovaní štruktúry podniku pri jeho vzniku a dnes treba so zmenami niekde začať. Nuž, začalo sa na týchto dvoch závodoch.

Verte, nie sú to jednoduché rozhodnutia. Žiaľ, bez nich sa podnik ako taký ďalej nepohne, ba čo viac, veľmi rýchlo môže stratiť svoje opodstatnenie. Dôvod je pritom veľmi jednoduchý. Ekonomické ukazovatele nezaručujú trvalú prosperitu podniku a teda aj nakladanie s majetkom štátu. Nie, nie je to fráza, ktorou by som sa chcel zakryť, ale holá realita. Pri vývoji objemu ťažieb dreva a príliš nízkej diferenciácii príjmov nie sme schopní trvalo udržať rast produktivity pred rastom miezd. To sa možno dá jeden prípadne dva roky, ale nie trvalo. Máme spracovanú štúdiu vývoja možností ťažieb dreva do roku 2015 s výhľadom do roku 2030 a nie je predpoklad, že pri normálnom, nie kalamitnom, hospodárení v lesoch svoju produktivitu pri zachovaní súčasných stavov zamestnancov budeme zvyšovať. Najmarkantnejší prepád ťažieb práve tento rok, kedy číslo 800 000 m³ naháňa priam strach. Pracujeme aj na diverzifikácii príjmov, ale je

to beh na dlhé trate a kým sa k tomu prepracujeme, môže byť neskoro. Preto hľadanie rezerv hlavne v réžii. Pritom nejde o bezhlavé znižovanie počtu zamestnancov – to by bolo najjednoduchšie riešenie, ale o znižovanie nákladov tam, kde to táto firma znesie. LESY SR je podnik zriadený na obhospodarovanie lesného majetku štátu. No a kto je ten výkonný pri tom priamom obhospodarovaní? Som presvedčený o tom, že budete so mnou súhlasiť ak napíšem, že lesník a dnešné lesné správy a expedičné sklady. Závody sú tie, ktoré majú pre vonkajšiu prevádzku zabezpečovať servis, aby prevádzka mohla vyrábať a zarábať na celý administratívny aparát. A práve ten dnes vidím ako predimenzovaný. Preto moje úvahy o redukcii tohto článku organizačnej štruktúry. Na podniku sa aký taký poriadok urobil pred viac ako rokom, takže ostávajú závody.

Keď som sa snažil tieto myšlienky vysvetliť na zasadnutí predsedov závodných výborov odborov, mal som občas pocit, že nerozprávam aj so zamestnancami tejto firmy. Chápem ich postavenie odborových predstaviteľov, že majú snahu o zachovanie zamestnanosti aspoň v súčasnom počte. Ale neviem, ktorého ekonóma presvedčia, že produktivita práce môže klesať a mzdy treba zvyšovať minimálne o mieru inflácie. Keď by sme tento trend zachovávali ďalej, garantujem, že na zvyšovanie miezd už ani v roku 2012 nebude priestor a potom sa ako budú tí istí odboroví predstavitelia správať na kolektívnom vyjednávaní? Nechcem im týmto vstupovať do ich svedomia a už tobôž do zmyslu odborov ako takých. Ale aj oni majú mzdy len z toho, čo táto firma zarobí.

Bolo na škodu veci, že tento krok v reorganizácii firmy sa nedotiahol do úspešného konca v roku 2005. Metóda „veľkého tresku“ zlyhala, lebo niekoľko bývalých riaditeľov nebolo uspokojených vo svojich predstavách o svojej existencii. Dnes sme mohli riešiť úplne iné problémy, ktoré by boli určite menej bolestivé. Ale darmo budeme lamentovať nad niečím, čo bolo. Čo je však pre mňa poučením z minulosti? Že metódou „postupných krokov“ asi dosiahneme viac. A pri tom všetkom určite urobím všetko pre to, aby vždy boli dodržané zákony, zákonník práce a kolektívna zmluva. Ved som pod ňou podpísaný aj ja, preto ju rešpektujem a budem rešpektovať. Verím, že kto len trochu rozumie ekonomike (doma si ju vie asi každý ustrážiť), pochopí aj cestu, po ktorej sme sa vydali. Keby na mojom mieste sedel hocikto z vás, raz by na to prišiel, že to musí urobiť. Už len zvolí formu... ■

**MEDZINÁRODNÝ
ROK LEŠOV • 2011**

2.

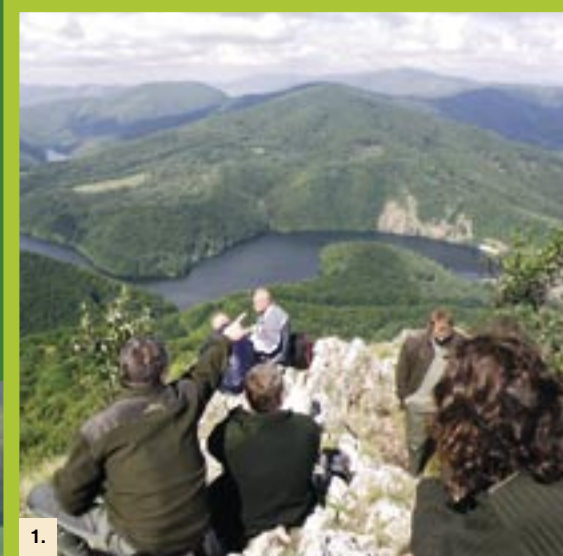
Ponuka produktov a služieb lesníctva

Cieľom Medzinárodného roku lesov je zvýšiť informovanosť odbornej i širokej verejnosti, posilniť povedomie a vedomostnú úroveň o možnostiach využívania rôznych typov lesov, jeho produktov a funkcií v ekologickej, hospodárskej a sociálnej sfére tak, aby mohli byť využívané aj budúcimi generáciami.

Les pre ľudí – ľudia pre les

V januárovom čísle Lesníka sme si pri príležitosti Medzinárodného roka lesov urobili v našom seriálu o lesoch a ich funkciách aspoň stručnú exkurziu do histórie vývoja lesov a lesníctva na území Slovenska. Nielen príčiny súčasného stavu našich lesov, ale aj vzťah človeka k lesoch a ich využívaniu je potrebné hľadať v historicko - vývojovom procese vplyvu človeka na lesy. Vzťah človeka k lesoch, ako aj nároky ľudskej spoločnosti na les a úžitky z lesa sa menili v závislosti na jej spoločenskom, ekonomickom a kultúrnom vývoji. Význam lesa v krajine narastá so zvyšujúcim sa ľudským tlakom na krajinu a s narastajúcim výskytom negatívne pôsobiacich činiteľov.

Vladimír Čaboun
NLC - LVÚ Zvolen

1.

Je až neuveriteľné, ako hlboko je v ľuďoch zakorenená mylná predstava o človeku ako pánovi tvorstva, ktorému má celá príroda a jej jednotlivé zložky slúžiť. Hoci vyspelá ľudská spoločnosť uznáva a formálne prehlasuje, že človek je iba súčasťou prírody, v bežnom živote si tento fakt dostatočne neuvedomuje. Ešte stále pretrvávajú predstava, že les má človeku slúžiť a plniť pre človeka všetky požadované funkcie. Moderný prístup však chápe funkcie lesov ako vplyvy – účinky drevín a ich spoločenstiev na jednotlivé zložky životného prostredia, ktoré človek a ľudská spoločnosť môže racionálne využívať.

Zabezpečenie a využívanie funkcií lesov patrí v súčasnosti medzi základné otázky a problémy, ktorými sa zaoberajú najvýznamnejšie lesnícke fóra na všetkých úrovniach. Pri príprave Akčného plánu EÚ v oblasti lesného hospodárstva Európska komisia a členské štáty vytvorili spoločnú víziu pre lesníctvo, ktorá znie: „**Lesy pre spoločnosť: dlhodobé polyfunkčné lesníctvo, ktoré**

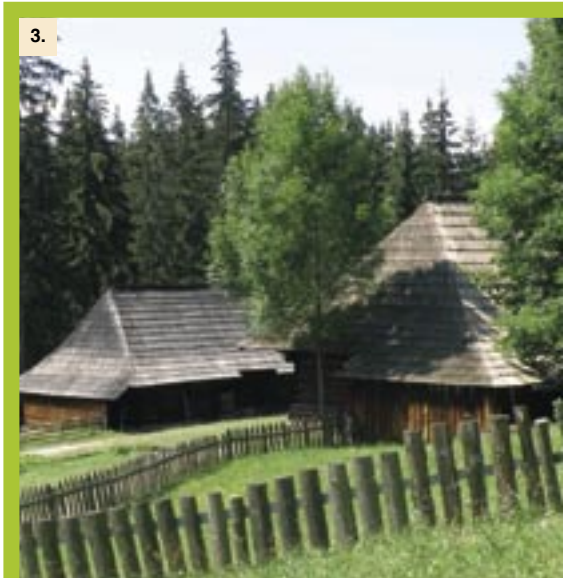
plní súčasné a budúce spoločenské potreby a podporuje živobytie súvisiace s lesníctvom“.

Zmena spoločenského zriadenia priniesla aj nové pohľady na les, jeho funkcie, ich využívanie a možnosti ich ocenenia. Máme veľkú výhodu, že môžeme stavať na pevných základoch poznatkov našich predchodcov zaoberajúcimi sa funkciami lesov.

Principiálny rozdiel medzi moderným prístupom a dosiaľ využívaným prístupom k funkciám lesa spočíva v odlišnom prístupe k lesu a jeho funkciám. Podľa súčasného prístupu lesy plnia svoje funkcie rozdielne, vzhľadom na ich stanovištné podmienky, štruktúru a stabilitu, ale bez ohľadu na to, či ich človek, či ľudská spoločnosť využíva. Človek – **lesný hospodár** sa však stará o les tak, aby zabezpečil čo najkomplexnejšie dlhodobé plnenie funkcií lesov jemu zverených. Tým, že sme oddelili od seba funkcie lesa a ich využívanie, otvorila sa nám možnosť uplatniť pri **funkciách lesov** moderný ekosystémový prístup, kým pri **využívaní funkcií**

lesa by mali byť využívané mechanizmy trhového hospodárstva, ako základného predpokladu pre kvantifikáciu sociálno-ekonomického využitia a trhového oceňovania tovarov a služieb.

Tento prístup k funkciám lesov ako nástroja pre manažment a rozvoj lesníctva na Slovensku smeruje k vytvoreniu

3.

cieľového systému pre budúcnosť, ktorý by umožnil **pozdvihnúť celospoločenský význam a ekonomickú prosperitu lesníctva** na úroveň, ktorá mu prislúcha.

Keď chceme hovoriť o produktoch a službách, ktoré môže lesné hospodárstvo ponúknuť, je potrebné aspoň stručne objasniť problematiku funkcií lesov a ich využiteľnosť.

Pod funkciou lesa rozumieme vplyv lesa na základné zložky ekosystému rôznej úrovne. Ide o oblasť pôsobenia lesa na abiotické (neživé) zložky ekosystému, kde sa prejavuje pôdna (edafická) funkcia, atmosférická (ovplyvňovanie ovzdušia), hydrická funkcia (ovplyvňovanie vody), litická funkcia (vplyv na podložie) a o oblasť pôsobenia na biotické (živé) zložky ekosystému, kde sa uplatňuje fyto- biotická (vplyv na rastliny), zoobiotická (vplyv na živočíchy), mikrobiotická (vplyv na mikroorganizmy) a antropická funkcia (vplyv na človeka). Tieto vplyvy sú funkčné bez ohľadu na ich využívanie človekom.

Uvedené funkcie je možné využívať v hospodárskej oblasti a vtedy hovoríme o využívaní lesa, príp. drevín a ich spoločstiev v lesnom hospodárstve, poľnohospodárstve, vodnom hospodárstve, poľovnom hospodárstve, energetike, potravinárstve, stavebníctve, drevospracujúcom priemysle, chemickom priemysle, kozmetike a v iných hospodárskych oblastiach. Komplex uvedených funkcií je však možné využívať aj v sociálnej oblasti, a potom je možné hovoriť o využívaní lesa, resp. jeho funkcií na rekreáciu, liečenie, hygienu, ochranu prírody, vedu a výskum, estetiku a umenie, výchovu a vzdelávanie, kultúru, históriu, tvorbu a ochranu životného prostredia človeka a podobne.

Medzi najzávažnejšie problémy limitujúce účinné uplatnenie systému polyfunkčného lesného hospodárstva patrí najmä nesúlad medzi spoločenskou ob-

4.

jednávkou na využívanie funkcií lesov a ich ekonomickým krytím. Zatiaľ čo spoločenská objednávka na produkciu dreva je ekonomicky krytá a stimulovaná trhom, spoločenská objednávka na využívanie ostatných funkcií nie je ekonomicky dostatočne alebo vôbec zabezpečená.

V súlade s pôvodnou myšlienkou integrácií (spájania) funkcií lesa pri ich využívaní,

či uplatňovaní najmä v súčasnej trhovej ekonomike, nie sú žiadne zásadné dôvody na to, aby **využívanie funkcií lesa** nemohlo byť **ponúkané a speňažené - odmeňované ako služby a produkty** cieľavedomej práce lesníka.

Najstaršia, najznámejšia a dosiaľ najvýznamnejšia funkcia lesov je

- **drevoprodukčná funkcia**, ktorá je využívaná pri ponuke dreva ako produktu na pilárske a dýharské výrezy, na stĺpy a banské drevo, na žrde, vláknu, štiepky, palivo, na produkciu drevného uhlia, na výrobu hudobných nástrojov, umeleckých a úžitkových predmetov. V minulosti boli snahy o nahradenie dreva inými materiálmi, ale drevo ako prírodný materiál so svojimi vlastnosťami a možnosťami využitia je nenahraditeľné.

Komplexné využívanie produktov lesa v sebe zahŕňa

- zber a využívanie lesných plodov, využívanie drevín na získavanie triesla, živice, farbív, štiav a pod.,
- zber liečivých rastlín,
- produkciu medu,
- využívanie produktov lesa na výrobu umeleckých a úžitkových predmetov,
- využitie biomasy na produkciu hnojivých materiálov, ale aj na rôzne iné účely. Zanedbateľná nie je ani
- produkcia vianočných stromčekov a čečiny.

Samostatnou skupinou využívania lesa je

- poľovníctvo, chov a produkcia zveri.

Stále významnejším sa stáva využívanie lesa na viazanie uhlíka.

Na základe nového triedenia funkcií lesa, ako už bolo uvedené vyššie, bolo popísaných 8 základných funkcií, ktoré sú členené na 47 čiastkových funkcií či vplyvov. Komplex týchto funkcií by mal mať možnosť lesný hospodár (resp. ma-

jiteľ) ponúknuť ako služby jednotlivým záujemcom, záujmovým skupinám, alebo celej spoločnosti za adekvátnu cenu (finančnú úhradu).

Možnosti integrovaného (spoločného) využitia funkcií lesov ako služieb zahŕňujú 11 hlavných možností využitia v hospodárskej sfére a 12 kľúčových možností v sociálnej sfére, ktoré sú ďalej členené na 33 možností. Z uvedeného vyplýva, že ponuka produktov a služieb môže byť veľmi široká, ale iba za predpokladu dobrej starostlivosti o lesy. To je naplnením sloganu **„Les pre ľudí – ľudia pre les“**.

Lesy a ďalšie spoločensvá drevín plnia v krajine významné nezastupiteľné funkcie, ktoré sú z hľadiska ekologickej stability krajiny, jej racionálneho využívania a trvalo udržateľného rozvoja nenahraditeľné. Predstavujú základný krajnotvorný

a ekostabilizačný prvok. Sú najvýznamnejším zdrojom obnoviteľných ekologických surovín a vďaka svojim funkciám zohrávajú významnú úlohu pri tvorbe a ochrane jednotlivých zložiek prírodného, človekom pozmeneného i človekom vytvoreného životného prostredia. Tieto funkcie, ponúkané ako produkty a služby avšak musia prinášať adekvátny ekonomický efekt v súlade s princípmi trhového mechanizmu.

S konkrétnymi produktmi a funkciami lesov, ako aj s možnosťami ich využitia sa budeme podrobnejšie oboznamovať v našom seriály. Nabudúce si povieme čosi o lesoch a rozvoji vidieka. ■

Vladimír Čaboun
NLC - LVÚ Zvolen

Text k obrázkom:

1. Komplex funkcií lesov v krajine je možné využívať mnohorakými spôsobmi
2. V poľnohospodársky využívaných krajinách je možné veľmi efektívne využiť množstvo funkcií drevín a ich spoločstiev
3. Les a drevo boli, sú a budú nenahraditeľnou zložkou nášho života
4. Lesy vytvárajú a ovplyvňujú životné prostredie mnohým živočíchom
5. Dosiaľ boli najviac využívané drevoprodukčné funkcie lesov
6. Les, to nie je len produkcia dreva
7. Jedna z významných edafických funkcií je pôdoochranná funkcia
8. Stále významnejšie budú hydrické funkcie lesov

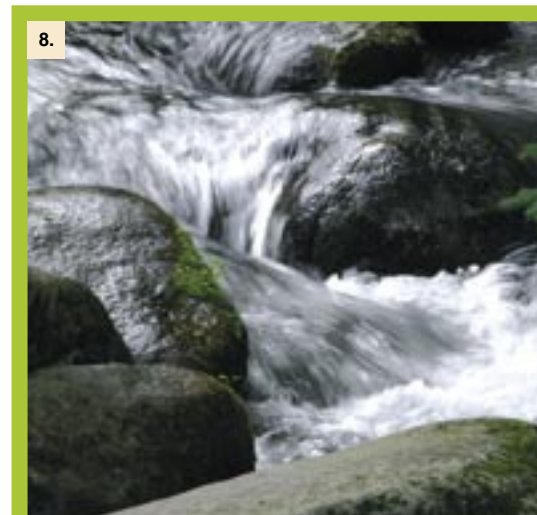
6.

5.

7.

8.

Noví riaditelia OZ sa stretli na prvej spoločnej porade v Palárikove

Vlastimil REZEK

Hodnotenie uplynulého roku, plány na aktuálne obdobie, ale najmä kopa úloh čakala nových riaditeľov odštepných závodov na prvej spoločnej porade 13. a 14. januára v Palárikove.

V priestoroch historického kaštieľa najskôr privítal všetkých prítomných generálny riaditeľ Igor Viszlai a hneď na to sa vzájomne predstavili noví riaditelia. Nie je sa čomu čudovať, veď z pôvodnej zostavy 29 riaditeľov závodov si svoju stoličku udržalo iba 12 a zvyšok sú noví ľudia. Hoci bola porada naplánovaná na dva dni, veľa času na súkromné debaty pre nabitý program nezostalo.

Riaditeľov už prvý deň neočakávaným príchodom prekvapil minister pôdohospodárstva Zsolt Simon. Jeho polhodinový príhovor nebol príliš povzbudivý. Podnik LESY SR podľa neho v minulosti stratil pred verejnou kredit a má veľa čo doháňať. „Problématické závody budú zrušené,“ vyhlásil Simon. Prvou lastovičkou sú závody Krupina a Bardejov, ktoré od začiatku februára pričlelili do OZ Levice a OZ Prešov. Kedy a v akej podobe sa proces reštrukturalizácie skončí, zatiaľ nie je jasné. Isté však je, že podnik nutne potrebuje znížiť režijné náklady, aby sa v budúcnosti nedostal do straty.

Dobrou správou bolo podľa ministra zavedenie elektronických aukcií dreva koncom minulého roka, aj keď sa internetová forma predaja nedá vnímať ako veľkíek. Problémom by totiž mohlo byť, tak ako v minulosti, kvalitatívne zatriedovanie sortimentov. Pri vyšších vysúťažných cenách sa časť odberateľov bude logicky snažiť odobrať kvalitné drevo zatriedené do horšej triedy.

Po odchode ministra si poradu pod svoju taktovku zobrať opäť generálny riaditeľ Viszlai. Riaditelia dostali možnosť vyjadriť sa k pripravovaným zmenám v štruktúre OZ. Od februára majú namiesto troch námestníkov iba dvoch, čo ročne prinesie podniku úsporu desiatok tisíc eur a zodpovednosť za obchod s drevom ponese sami. Najväčšiu podporu získal návrh, podľa ktorého pracovníci obchodu a expedičných skladov prejdú pod novozriadený ekonomicko-obchodný úsek.

Podnik čaká v tomto roku výrazné zníženie ťažby a tým aj tržieb, čo znamená, že ekonomické výsledky budú závislé na ďalšom znižovaní režijných nákladov a na vývoji cien dreva. Elektronické aukcie v závere minulého roka ukázali, že priestor na zvýšenie cien na trhu je. ■

Medzinárodný rok lesov pripomína aj výstava v Múzeu Sv. Anton

Vlastimil REZEK

K propagácii Medzinárodnému roku lesov vyhlásenému OSN sa pripojilo aj Múzeum vo Svätom Antone. Výstava fotografií pripomínajúcich základné funkcie lesa je súčasťou expozície od 3. februára až do konca roka a osloví približne 45.000 ľudí, ktorí každoročne navštívia múzeum.

„Výstava bude návštevníkom múzea pripomínať každodennú prácu lesníkov, ktorú inak berú ľudia ako samozrejmosť. Na paneloch v spojovacej chodbe medzi stálymi expozíciami sú okrem iného znázornené základné funkcie lesa s jednoduchými heslami,“ priblížil expozíciu riaditeľ múzea Marian Číž. Umiestenie výstavy v okolí Banskej Štiavnice, kde sa pred 200 rokmi začala písať história slovenského lesníctva, je podľa Číža logické.

Každý mesiac Medzinárodného roka lesov lesníci venovali niektoej z jeho funkcií, január bol v znamení histórie lesa a lesníctva. Súčasťou otvorenia výstavy bolo aj odovzdanie ceny generálneho riaditeľa Lesov SR za významný prínos pri odhaľovaní a sprístupňovaní dejín lesníctva, ktorú si odniesol lesník, publicista a znalec ochrany prírody Július Burkovský. ■

Na slovíčko s ekonomicko-obchodným riaditeľom Ľubošom Némethom

Vlastimil REZEK

Účtovníci vo väčšine firiem finišujú s uzatváraním vlaňajšieho roka. Aký je hospodársky výsledok podniku Lesy SR a predpoklad vývoja na rok 2011 sme sa spýtali ekonomicko-obchodného riaditeľa podniku Ľuboša Németha.

Hoci zatiaľ nie sú k dispozícii presné čísla, môžete čitateľom aspoň v hrubých rysoch naznačiť, ako podnik hospodáril v minulom roku?

Rok 2010 bol pre podnik LESY SR typicky pokrízový rok, tak, ako pre mnohé iné spoločnosti v národnom hospodárstve. Trh s výrobkami našich odberateľov sa rozhybal, čo nám umožnilo reagovať na túto situáciu postupným zvyšovaním (zreálnovaním) cien jednotlivých sortimentov dreva. Bol to proces nevyhnutný najmä z toho dôvodu, že sme museli zvýšiť prísun peňazí do pestovateľskej činnosti na dobiehanie deficitu z roku 2009 a vynaložiť značné prostriedky do odstraňovania povodňových škôd a to vo výške 3,5 mil. €. Vyplatením 13. mzdy sme sa snažili zamestnancom určitým spôsobom nahradiť výpadok príjmov z prvého polroku 2009. Predpokladaný hospodársky výsledok za rok 2010 je zisk 1,7 mil. € (pred auditom).

Znamená to, že kríza sa pre LESY SR skončila?

Filozofická otázka. V prípade, že by podnik aj naďalej ťažil 5 mil. m³ dreva ročne, povedal by som áno. Ale keďže drevo z kalamít sa spracovalo (aspoň tam, kde nám to bolo umožnené) a výška ťažby dreva sa dostáva na bilancovaný etát cca 4 mil. m³ ročne, dosahované príjmy aj pri ďalšom zvýšení cien dreva nebudú postačovať na plnenie úloh a cieľov, za ktorými bol tento podnik založený. Tlak na rast cien dodávateľov lesnických prác (rast inflácie, rast cien nafty), požiadavky na rast miezd, dosiahnutie minimálne jednoduchej reprodukcie investičného majetku, tieto a mnohé ďalšie faktory budú vyžadovať rýchle a jednoznačné riešenia. Jedným z nich je zníženie režijných nákladov, teda zlacnenie podniku dovnútra.

V minulosti sa bývalé vedenie firmy neúspešne snažilo získať od štátu vysokú pôžičku. Zaobídu sa LESY SR bez externých finančných zdrojov?

Odpoveď na túto otázku nadväzuje na predchádzajúcu. Do roku 2003 bol podnik dotovaný zo štátneho rozpočtu. Od toho času kryje všetky výdavky len zo svojich príjmov. Na prelome rokov 2008 a 2009 v dôsledku zníženia dopytu a prudkého pádu cien dreva (výpadok v tržbách 1,1 miliardy Sk), povinnosti

preddavkového odvodu zo zisku do ŠR 200 mil. SK, oneskoreným úhradám z PPA za uskutočnené projekty hradené z eurofondov 350 mil. Sk a v neposlednom rade „zaťatá sekera“ štyrmi spoločnosťami v OZ Liptovský Hrádok vo výške 140 mil. Sk, to bol veľmi tvrdý dopad na podnikový cash flow. Vyrovnáť sa s deficitom vo výške 1,8 miliardy SK bola veľká výzva. Toto zložitie obdobie sa podarilo prekonať pomocou štandardného bankového úveru, zavedením mimoriadnych úspor vo výdavkovej sfére a taktiež vďaka pochopeniu zamestnancov s úpravou pracovného času v najkritickejšom období. K druhej časti otázky iba toľko, že externé zdroje patria medzi bežné nástroje financovania, pokiaľ sú lacné a sú určené na rozvoj podniku.

Čo teda čaká podnik v nasledujúcich mesiacoch, aké hospodárske výsledky ste naplánovali?

Ako som už spomenul, v roku 2011 bude podnik ťažiť o 800 tisíc m³ dreva menej, ako v roku 2010. Aj naproti tomu je našim zámerom zvýšiť náklady v pestovateľskej činnosti o 3 mil. €, udržať náklady na údržbu majetku minimálne na úrovni roku 2010 a taktiež zabezpečiť 2 % rast miezd. Na konci roka plánujeme dosiahnuť zisk vo výške 1,9 mil. €.

Čo bude treba urobiť, aby sa plán tržieb a zisku dodržal?

Zabezpečiť stabilitu, prípadne mierny rast cien všetkých našich výrobkov a služieb a zároveň neprekročiť plánovanú výšku nákladov vo všetkých činnostiach. Akumulované zdroje z prelomu rokov 2010, 2011 využiť na prestavbu podniku,

a tak pripraviť východisko pre jeho ďalšie štandardné fungovanie v budúcich rokoch, lebo je iba otázkou času, kedy nás zastihne nedostatok zdrojov vzhľadom na veľký pokles ťažby dreva.

Drevo je základným zdrojom príjmov podniku. Očakávate v nasledujúcom období zvyšovanie príjmov aj z iných činností. Ako sa bude meniť podiel drevnej štiepky, príjmy z poľovníctva či z rekreačných zariadení na celkových tržbách?

Áno, výrobou štiepky sa podnik snaží diverzifikovať príjmy, ale zásadný vplyv na ich výšku sa prejaví až veľkoplošným pestovaním rýchlorastúcich drevín na tento účel. Čo sa týka poľovníctva a rekreačných zariadení, tu som po niekoľkých pokusoch o razantné zvýšenie príjmov z týchto činností a nejakom ich zásadnom zvýšení podielu na celkových tržbách tak trochu skeptik.

V minulosti bol častým zdrojom príjmu predaj majetku. Celostátne denníky pravidelne inzerovali predaj podnikových rekreačných zariadení. Počíta finančný plán v tomto roku s výraznejším predajom majetku?

Myslím si, že o nejakom výraznom predaji majetku neuvažujeme. Keď sa nejaký majetok ide v tomto roku predávať, tak by to mal byť skutočne nevyužitelný, dubiózny majetok, ktorý je podniku len na záťaž.

Ďakujem za rozhovor. ■

**Prehľad vybraných ukazovateľov hospodárskej činnosti
LESY SR, š.p. Banská Bystrica**

Por. číslo	Ukazovateľ	Mer. jed.	Plán rok 2010	Skutočnosť rok 2010 pred auditom	Plán rok 2011
1.	Umelá obnova	ha	4 068	4 201	5 101
2.	Prerezávky	ha	10 314	11 074	15 301
3.	Priame náklady pestovnej činnosti	tis. €	18 950,22	18 093,11	21 097,35
4.	Priame náklady na opravy a údržby majetku	tis.€	8 302,63	9 076,34	8 285,63
5.	Ťažba dreva celkom	m ³	4 862 383	4 971 073	4 152 616
6.	Tržby za drevo celkom	tis. €	188 641,22	196 117,24	181 760,53
7.	Hospod. výsledok (zisk+; strata-)	tis. €	816,10	1 778,89	1 930,00

LESY České republiky a LESY Slovenskej republiky sa dohodli na vzájomnej spolupráci

Svatopluk Sýkora informoval svojho kolegu Igora Vizslai o výsledkoch dvojročného reštrukturalizačného procesu. „Reštrukturalizácia sa ukázala ako potrebná a užitočná. Jej výsledky sa jasne prejavili vo vynikajúcom hospodárskom výsledku v roku 2010, ktorý nemá v histórii podniku obdobu. Aj keď sme šetrili, rozhodne nie na riadne starostlivosti o les, jeho obnovu a ochrane, podporovali sme aj naďalej verejno-prospešné projekty,“ podotkol Sýkora.

Igor Vizslai skonštatoval, že LESY SR procesom reštrukturalizácie práve prechádzajú. „Pokusov v tomto smere už bolo dosť, ale projekty neboli dotiahnuté do konca. V tomto smere sú pre mňa skúsenos-

Generálny riaditeľ Lesov Slovenskej republiky Igor Vizslai a Lesov České republiky Svatopluk Sýkora sa na stretnutí v Hradci Králové dohodli na spolupráci oboch podnikov. Tá by sa mala týkať najmä vzájomnej výmeny skúseností. Lesy SR stoja na prahu reštrukturalizácie, ktorá už u ich českých partnerov v posledných dvoch rokoch prebehla. Spoločnou témou boli aj elektronické aukcie dreva či čerpanie eurofondov, kde obaja riaditelia nevyhlásili možnosť spoločných cezhraničných projektov.

ti Lesov ČR inšpirujúce,“ povedal Vizslai.

Obaja riaditelia pozitívne hodnotili ekonomické výsledky predaja dreva prostredníctvom verejných trhov za spravodlivé ceny, kde oba štátne podniky dosahujú vynikajúcich výsledkov. „Vďaka aukciám vzrástli ceny guľatiny a vlákničky o viac ako tretinu a to vrátane sortimentov listnatých drevín. Potvrdilo sa nám, že skutočná cena dreva je niekde úplne inde, ako skôr podnikom akceptované cenníky. Cena dreva rastie, odberateľom sa to síce nepáčilo, no museli sa s tým vyrovnáť. Sme predsa v trhovom prostredí. V tomto spôsobe predaja dreva budeme pokračovať,“ potvrdil Vizslai.

Lesy ČR využívajú elektronické aukcie už od roku 2007. V súčasnosti podnik predáva na verejných trhoch všetko drevo z lesných závodov. Lesy SR začali s elektronickými aukciami dreva vlni v decembri, v tomto roku plánujú prostredníctvom internetu predaj približne šesť percent dreva a pre budúci rok chystajú úplne nový systém predaja dreva s využitím tohto spôsobu obchodovania.

Českí štátni lesníci v súčasnosti hospodária na výmere 1,308 milióna hektárov. Ročná

ťažba predstavuje cca 8 milióna m³ a les obnovujú ročne na 12.700 hektároch. Od roku 2011 im pribudla starostlivosť o drobné vodné toky v celkovej dĺžke 39.000 kilometrov. K 31.12.2009 mali 3547 zamestnancov, postupne sa im opatreniami darí znižovať počet zamestnancov o približne 13 percent.

Realizáciu projektov z podporných programov Európskej únie predstavil výrobnotechnický riaditeľ Vladimír Krchov. LESY ČR podľa neho využívajú možnosti čerpania finančných prostriedkov v maximálne možnej miere. Celkom majú podaných 125 projektov v celkovej hodnote 492,114 milióna Kč. Z toho v Programe rozvoja vidieka 2007-2013 je 54 projektov, v Operačnom programe Životné prostredie 69 projektov a v programe Cezhraničnej spolupráce s Poľskom a Nemeckom 2 projekty. Obe strany dospeli k názoru, že aj v tejto oblasti čerpania prostriedkov je pomerne veľký možný potenciál spolupráce, nakoľko nie je medzi nimi žiadna jazyková bariéra a úplne totožné zameranie hlavnej činnosti podniku. ■

Jozef Zatlukal (rez)

Ako pokračuje príprava Národného lesníckeho programu?

Jiří JUNEK

Česká lesnícka spoločnosť v spolupráci s Ústavom pre hospodársku úpravu lesov (ÚHÚL) Brandýs nad Labem, spoločne s ministerstvom poľnohospodárstva a ministerstvom životného prostredia zorganizovala 27. januára 2011 v Hradci Králové v konferenčnom centre LČR Sívie odborný seminár s názvom Postup prác pri realizácii NLP II v roku 2010.

Už na pozvánke na seminár bolo uvedené, aké by malo byť uplatnenie NLP pri obhospodarovaní lesov v Českej republike. Národné lesnícke programy sú strategický-

mi dokumentmi, koncepciami, ktorými štáty vymedzujú smerovanie svojej lesníckej politiky v budúcnosti. Národnými dokumentmi sú preto, že majú zahŕňať európske princípy (politické záväzky), ale tiež by mali dbať na národné odlišnosti jednotlivých štátov. Majú nadrezortné postavenie a preto by mali byť prijímané v zhode rezortov. Jednotlivé ciele a opatrenia majú byť zapracované do súvisiacich rezortných politik a vládne uznesenie odporúča zohľadniť zámyery NLP pri realizácii strednodobých politik krajov.

V Českej republike bol v roku 2008 schválený už druhý dokument tohto druhu. Na jeho spracovaní sa podieľal rad odborníkov z viacerých inštitúcií, profesijných organizácií, asociácií, združení, ale aj nevládných ekologických hnutí a iniciatív. Organizačnou a technickou koordináciu činnosti spojených s realizáciou zámerov a opatrení NLP bol poverený ÚHÚL Brandýs nad Labem. Koordinačnú radu vedie riaditeľ tejto organizácie Jaromír Vašíček.

Pestré je zloženie koordinačnej rady a expertných skupín, tímov, ktoré sa po-

dieľajú už druhý rok na konkrétnych formuláciách návrhov a opatrení pre príslušné ministerstvá.

Odborným garantom a moderátorom seminára bol riaditeľ ÚHÚL Brandýs nad Labem Jaromír Vašíček, role organizátora sa zhostil Karel Vančura – tajomník Českej lesníckej spoločnosti. Seminára sa zúčastnilo okolo stovky zástupcov Lesov ČR, ÚHÚL, štátnej správy lesov, MZE a MŽP, VÚLHM, lesníckych fakúlt, obecných aj súkromných lesov, KRNaPu a niektorých CHKO. Zo Slovenska prišiel zástupca Gemerského regionálneho združenia majiteľov neštátnych lesov.

Činnosť jednotlivých expertných skupín predstavili ich spravodajcovia. Podrobnejšie informácie nájdete na internetovom portáli ÚHÚL, v časti venovanej NLP: <http://www.uhul.cz/forum>. ■

Oprava

Pri konečných úpravách minulého čísla časopisu zaúradoval tlačiarenský škriatok a tak v druhej časti ankety o internetových aukciách dreva boli vzájomne zamené odpovede riaditeľa Štátnych lesov TANAPu Petra Lišku a prezidenta Zväzu spracovateľov dreva Igora Patráša. Obom pánom sa za chybu ospravedľujeme. ■

Na tému marketing lesných nedrevných úžitkov a služieb hovoril Ing. Jiří Matějček CSc.

Čiernohronská železnica, ktorú vybrali občania vo verejnom hlasovaní za jeden zo siedmich divov Banskobystrického samosprávneho kraja, by mala už v priebehu sezóny premávať až do stredy Lesníckeho skanzenu vo Vydrovskej doline. Rokovania o projekte s Lesmi SR zatiaľ nie sú ukončené.

Najvyužívanejší úsek trate do Lesníckeho skanzenu chceme rozšíriť a umožniť návštevníkom jazdu až do jeho srdca – k najzaujímavejším expozíciám. V hlavnej sezóne tak bude každú polhodinu premávať historický vláčik už priamo skanzenom a prispieje opäť z výšeni jeho atraktívnosti. Z času načas si dokonca fotografi a filmári objednávajú i pôvodný drevorúbačský vlak naložený dlhým drevom a vďaka ústretovosti vedenia LSR OZ Čierny Balog je možné aspoň na chvíľu zažiť atmosféru dopravy dreva z pred mnohých rokov.

Hlavná trať ČHŽ z Chvatimechu do Čierneho Balogu bude tento rok vďaka financiám získaným z fondov EU, programu Maďarsko-Slovenskej spolupráce predĺžená až na Dobroč. Priblíži sa tým k známemu Dobročskému pralesu, ale predovšetkým umožní celoročné využívanie úseku Nový Krám – Dobroč pre vnútrodedinskú pravidelnú verejnú

Čiernohronská železnica by mala premávať až do srdca Lesníckeho skanzenu

LESNÍCKY SKANZEN

osobnú dopravu predovšetkým školákov i rovnomerný rozvoj služieb cestovného ruchu pre všetkých obyvateľov obce Čierny Balog. Súčasťou projektu je i obstaranie ďalších vozidiel, medzi ktorými budú i moderné vozne pre každodennú dopravu. Naším cieľom je, aby železnica neslúžila len v sezóne našim návštevníkom a turistom, ale vrátila sa postupne i ku každodennej službe svojim domácim obyvateľom. Pretože ako hovorí jeden náš dlhoročný podporovateľ a priateľ: „Keď sa valí oceleové koleso po ocelevej koľajnici – tak to nie je zlý nápad...“

Pôvodne lesná železnica sa údolím rieky Čierny Hron začala stavať už v roku 1908 a doprave dreva slúžila až do 31.12.1982. Pred úplnou fyzickou likvidáciou ju zachránil jednak zápis do Ústredného zoznamu kultúrnych pamiatok v roku 1981, ale predovšetkým následná už takmer tridsaťročná práca tisícok mladých ľudí – dobrovoľníkov, ktorí sa o ňu starajú doteraz. Je až neuveriteľné, že prevádzka železničky nie je dodnes predmetom žiadnej systémovej finančnej podpory a jej ďalšia existencia je tak stále odkázaná iba na vlastné zdroje z radov dobrovoľníkov, sponzorov, priateľov, alebo rôznych grantov... Od chvíle prvej jazdy pre turistov 1.5.1992 sa však napriek tomu mnohé zmenilo.

Vyhlasenie ČHŽ za jeden zo siedmich divov BBSK je popri rekordnej návštevnosti

Lesníckeho skanzenu v ostatnom roku ďalšia výborná správa pre rozvoj cestovného ruchu v tomto regióne. Na úspechu sa podieľa predovšetkým dlhodobá spolupráca neformálneho štvorlístka predstavovaného obcou, Lesmi Slovenskej republiky, občianskym združením Vydra a Čiernohronskou železnicou, v ktorom každý svojím dielom prispieva k čo najkvalitnejšej ponuke služieb návštevníkom tohto regiónu.

Zostáva tak iba všetkých čo najsrdečnejšie pozvať. Podrobné cestovné poriadky budú zverejnené na plagátoch a na internetovej stránke www.chz.sk. ■

S pozdravom – Nech to para tlačí!

Aleš Bílek
riaditeľ ČHŽ

Lesná pedagogika na OZ Prešov

Aj v tomto zimnom období sme na OZ Prešov nezaháľali a pokračujeme v aktivitách lesnej pedagogiky. Naším cieľom, je urobiť v roku 2011 každý mesiac minimálne jednu vychádzku do lesa so žiakmi rôznych materských, základných a stredných škôl v Prešovskom kraji. Samozrejme, veľké akcie počas roka, ako Strom poznania, Lesnícke dni, mesiac poľovníctva, stromček pod stromček a podobne sem nezahŕňame. A tak sme aj začali.

MŠ Hanušovce nad Topľou

V januári (20.1.2011) sme prijali prvé totočné pozvanie do materskej školy v Hanušovciach nad Topľou. Spolu z kolegom Ing. Štefanom Fedorkom sme navštívili a pripravili krátky program, pre tunajších predškolákov tentoraz v dvoch triedach. Keďže počasie a takisto pokyny od pani učiteliek ešte neumožnili vychádzku do prírody s takými maličkými deťmi, ostali sme radšej v triede. Po vzájomnom privítaní, kde sme sa pomocou lesného mikrofónu všetci spoznali a povedali si svoje obľúbené lesné zvieratká, rozprávali sme deťom o živote zvieratiek teraz v zime, ich prikrmovaní a krmidlách. V areáli školy je množstvo vtáčích krmidiel, kde deti s pani učiteľkami takto pomáhajú operencom v týchto ťažkých zimných mesiacoch nájsť si potravu. Ukázali sme im obrázky lesných zvierat, ktoré väčšinou spoznali, aj keď bol medzi nimi zubor, daniel, rys, nedali sa nachytať. Mini prednáška pokračovala prehliadkou parožia. Ukázali a samozrejme sme im dali aj do zholdy jeleňa a srnca, čo ich veľmi zaujalo. Konečne sme po prvýkrát vyskúšali náš nový terč veveričky, hoci ešte nie úplne dokončený. Ale hádzať šišky hladnej veveričke sa už dalo a bolo to pre deti

veľmi zábavné. Na rozptýlenie sme ešte nakoniec zahráli aj hru o červenej čiapke a vlkovi, rozdali sladkú odmenu, nejaké tie prezenty na pamiatku a prislúbili účasť na jarnom vysádzaní stromčiek v areály škôlky, keďže pani učiteľka si hneď zapísala termín do kalendára, spojené z aktivitami lesnej pedagogiky. ■

LESU A LESNEJ PEDADOGIKE ZDAR!

Peter Fedor
Lesný pedagóg

Unikátna trofej kanca

Výnimočné kly

Existuje veľa poľovníkov, ktorí netúžia po množstve trofejí, ale skôr po ich výnimočnosti. Medzi výnimočné trofeje môžeme bezpochyby zaradiť aj kly z diviaka zo Zvernice Karná. Našiel ho Ing. Miroslav Macík ešte v decembri minulého roku. Jeho unikátnosť sa zistila až pri dôkladnej obhliadke. Bol to deväť až desaťročný kanec, ktorý mal poškodený jeden z horných klov. To spôsobilo, že spodný kel narástol do nezvyčajných rozmerov. Príčina jeho smrti je ťažko identifikovateľná. Napriek množstvu dostupnej potravy bol podvyživený a žalúdok mal prázdny. Na prednej nohe mal staré strelné už zahojené zranenie a výsledky rozborov na trichinelu aj KMO boli negatívne. Iné zmeny na vnútorných orgánoch neboli viditeľné. Jeho zdravotný stav pravdepodobne zhoršili aj silné mrazy a staroba.

V prípade jeho ulovenia poplatkovým hosťom by sa cena trofeje vyšplhala až na **5488 EUR (165.332 Sk!!!)**. Nájdená trofej len potvrdzuje výnimočnosť genofondu diviacej zveri na Zemplíne. ■

Lucia Hanková
OZ Sobrance

	Pravý	Ľavý
Dĺžka dolných klov	22,70 cm	33,60 cm
Šírka dolných klov	2,60 cm	2,50 cm
Obvod horných klov	6,90 cm	-

Čiara odtrhu a zosuv lavín

Drevná hmota zničená lavínou roku 1924. (Foto: archív Státnych lesov)

„Mŕtvym na pamiatku, živým na výstrahu.“

Lesy a lavíny

Milan LONGAUER

V posledných týždňoch sa opäť stránky novín a časopisov zaplnili informáciami o páde lavín, počte mŕtvych a radami, čo v prípade pádu lavíny robiť a aké treba mať vybavenie pre vyššiu šancu na záchranu zo snehového väzenia. Lavíny však nepadajú iba v ostatných rokoch, ale vyžiadali si stovky ľudských životov aj v minulosti. Vo februári pred 87 rokmi zasypala lavína osadu Rybô a zabila 18 ľudí. V marci so pripomenieme 55. výročie pádu druhej najväčšej lavíny na Slovensku, ktorá si v Dolnej Lehote v okrese Brezno vyžiadala 16 životov.

Lavíny akosi podvedome spájame s lesmi. Vznikajú hlavne nad hornou hranicou lesa, v najvyšších horstvách Slovenska. Svojou dynamikou spôsobujú lesnému hospodárstvu nesmierne škody. Dve najväčšie lavínové tragédie, v Rybôm a Dolnej Lehote, si v minulosti vyžiadali 34 životov, prevažne lesných robotníkov. Za posledných 10 rokov usmrtili lavíny v slovenských horstvách päťdesiatpäť ľudí a počet obetí stále narastá.

Slovo lavína znamená zosuv snehových, alebo skalných más na svahoch hôr. Pochádza z latinského labi (znamená kĺzať sa smerom nadol) a labina (šmykľavé miesto). Tento názov sa používa v súvis-

losti s viacerými geomorfologickými procesmi, ako sú snehové a sutinové pohyby. Pod spojením lavínová hrozba sa však u nás chápe výlučne prírodná hrozba vyvolaná pádom snehových lavín.

Lavínová situácia je závislá od viacerých faktorov. Vedľa podkladu, sklonu svahu, hrúbky snehovej pokrývky má vplyv na jej vznik aj množstvo nového snehu, rýchlosť a smer vetra, teplota a vlhkosť vzduchu a snehu, slnko. Všetky činitele pôsobia na vznik lavín spolu vo vzájomnej kombinácii. Rozhodujúca je súdržnosť snehu a jeho príľnavosť k podložíu. Lavína vzniká, keď je táto rovnováha dostatočne narušená, napríklad ak dôjde k zaťaženiu spodných vrstiev snehu, novonapadnutým alebo priviatym snehom, alebo pri nedostatočnom trení o podložku. Tiež keď sa zmení pevnosť snehu, napríklad pri rýchlom oteplení alebo narušení snehových vrstiev dažďom. Pokiaľ ide o tvar terénu, lavínový je charakteristický sklonom od 25° do 60°. Pri strmšom svahu sa už väčšie množstvo snehu neudrží a pri menšom sklone nepôsobia také sily aby mohol vzniknúť kĺzavý pohyb. Lavína z mokrého snehu môže padnúť už pri sklone menšom ako 25°. Nebezpečné sú žľaby, kotle, muldy, lieviky lebo je tam viac expozícií a sklon stien je väčší ako sklon svahu a zároveň sa tu ukladá naviaty sneh. V skalných žľaboch sa vplyvom teplejšieho skalného podložia sneh zospodu topí a sublimuje. Nebezpečné sú aj veľkoplošné trávnaté svahy, s hĺbnym reliéfom, so sklonom väčším ako 30°.

V dôsledku exploatačného hospodárstva a nepriaznivých klimatických činiteľov bola Veľká Fatra, hlavne v oblasti Krížnej, odlesnená a vyprofilovaná do hladkého geomorfologického reliéfu, so strmými svahmi, ktoré sú vhodným terénom pre vznik lavín. Najexponovanejšími lokalitami sú Malá a Veľká Ramžina nad obcou Turecká. Veľká lavína tu spadla 22.1.1999 a zastavila sa len 150 m od posledných domov. Bola to najväčšia lavína za posledných 50 rokov. Dĺžka lavíniska dosiahla 1200 m, lavínová halda siahala do výšky 20 m. Lavína zničila 3 porasty na ploche 3,13 ha, v ktorých znehodnoti-

Základová lavína vo Veľkej Ramžinej

Benjamin Strmeň pri kolíske, ktorá mu zachránila život

Drevený kríž za osadou Rybô na pamiatku obetiam z 6.2.1924

Pamätná tabuľa

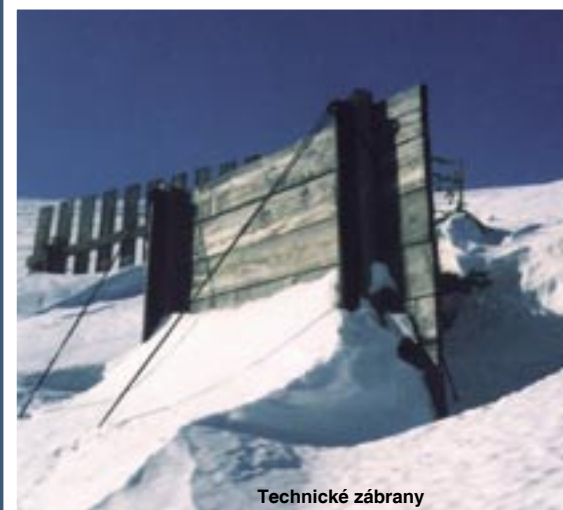
Pohreb obetí lavíny Staré Hory, február 1924. (Foto archív Obecný úrad Staré Hory)

Biologicko - technické zábrany

Veľká lavína v Rybô 1964 - Chlapec na foťke je autor článku

Technické zábrany

la asi 750 m³ drevnej hmoty. V roku 2002 museli dokonca časť Tureckej pred hrozbou lavíny evakuovať. Jej pád sa našťastie podarilo odvrátiť riadeným odstrelom. Veľké odtrhy lavín v tejto lokalite boli zaznamenané aj v rokoch 2005 a 2008.

Ďalšou extrémnou lokalitou je lavínový kotol na západ od osady Rybô, ktorý vytvára scenériu prírodného amfiteátra, s typickým konkávnym profilom, s rozlohou 32 ha a priemerným sklonom 39°. Je zbrázdený 7. kamennými eróznymi žľabmi so sklonom 25 - 80°. Vplyvom slnka, dažďa, snehu a vetra tu dochádza k mechanickému zvetrávaniu. Zvetraliny tvoria výplň kamenných žľabov. Dosahujú rôznych rozmerov od balvanov až po frakcie štrku a piesku. V celom lavínisku pôsobením týchto činiteľov došlo k degradácii produkčných pôd a k obnaženiu materského podkladu, ktorý tvorí výbornú plochu pre kľzavý pohyb snehu. Trávnaté porasty v okolí zaberajú plochu 372 ha a majú priemerný sklon 30 - 35°. Lavínový kotol je veľkou zbernou oblasťou snehu s odhadnutým množstvom 5.mil. m³, z čoho asi polovica 2,5 mil. m³, o hmotnosti cca. 700 tis. t ohrozuje osadu Rybô. Častý výskyt lavín radil v minulosti toto územie medzi jednu z najviac ohrozených lokalít na Slovensku. Roku 1751 zahynulo 11 ľudí. V roku 1860 zahynuli 2 ľudia z 22 zasypaných. Roky 1920 - 1924 patria k obdobiu, kedy lavíny pravidelne ohrozovali osadu Rybô. Najtragickjším dňom pre osadu Rybô bol 6. február 1924. Podľa podkladov, Ing. Vojtecha Bukovčana, ktoré uvádza v knihe Lavíny a lesy (1960), spadla smrtonosná lavína asi okolo 22. hod z kotliny Machy (pravá časť lavíniska). Na pravej strane v doline Hlboká strhla 100-120 ročný ihličnatý porast na ploche asi 4 ha. V doline narazila na starú lavínovú haldu, ktorá sa zosunula z doliny Ryzničky. Po jej pretrhnutí sa aj táto dala do pohybu a valila sa na osadu Rybô, kde zničila 3 domy a 2 poškodila. Celková dĺžka lavíniska bola 2,5 km, prekonaný výškový rozdiel 760 m, zberná plocha asi 800 tis. m², objem strhnutého snehu 2,4 mil. m³, hmotnosť 600 tis.t, výška snehovej haldy 35 m. Z polámaného porastu bolo vymanipulovaných 1118 m³

dreva a dvakrát toľko sa celkom znehodnotilo.

V lavíne zahynulo 18 ľudí. O veľkom šťastí v tento deň môže hovoriť, náš bývalý kolega - lesník, Benjamín Strmeň, ktorý sa narodil 10.11. 1923. V osudný deň spal v drevenej kolíske. Dosky zo spadnutého stropu prekryli kolísku, čím mu zachránili život. Menej šťastia mali jeho 5. súrodenci, ktorých lavína usmrtila.

Priamou príčinou vzniku katastrofy bolo abnormálne veľké množstvo čerstvého snehu, ktorý napadol už v novembri 1923, na zamrznutú pôdu. Nahromadený sneh nemal žiadnu súdržnosť. V osudný deň S až SZ víchor odtrhol snehové preveje, ktoré spadli do lavínového kotla a spôsobili pohyb veľkého množstva snehu. Snehovú masu hnal vietor z časti vzduchom a z časti zemou. Ak by lavína v doline Rybô nebola narazila na prírodné prekážky, starý les a spadnutá lavína, pravdepodobne by zničila celú osadu. Rýchlosť pohybu snehovej lavíny sa odhaduje na 80 km/hod a viac. Najnebezpečnejšie sú lavíny zo suchého prachového snehu, ktorý je ubitý vetrom. Vtedy sa zvyčajne odtrhne, formou čiarového odtrhu, veľká masa snehu naraz v celej čiare. Suchý sneh sa zmieša so vzduchom. Lavína padá vo forme snehového mraku a dosahuje až dvestokilometrovú rýchlosť. **Najväčšie lavínové nešťastie na Slovensku však nebolo prvou ani poslednou demonštráciou ohromujúcej snehovej sily.**

V júli 1925 postihla Hornojelenec kú dolinu ďalšia prírodná katastrofa.

Po nadmerných privalových zrážkach vznikla veľká povodeň, ktorá zničila celé údolie. Domy v osadách Rybô, Valentová a Horný Jelenec boli až po okná zasypané nánosom splavenín a bahna. Povodeň poškodila domy, zdevastovala cestu a koryto potoka.

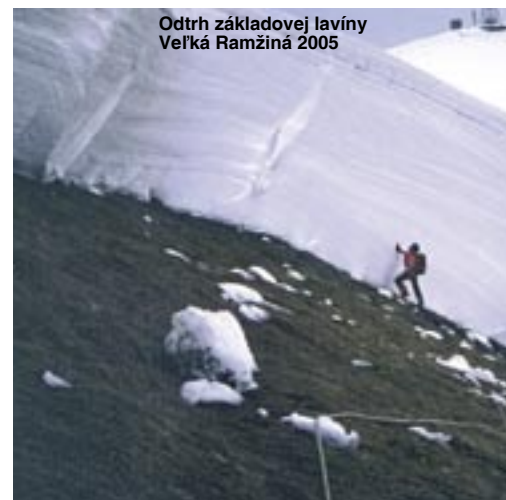
V rokoch 1926 - 1927 prof. Dr. Ing. Leo Skatula (1889 - 1974) spracoval a realizoval projekt na úpravu bystriny Jelenec. Bola to prvá úprava bystriny na Slovensku. Drevené výstupy bystriny, pod vodou odolali skaze, a plnia svoju funkciu dodnes. Dňa 17. júna 1998 bola odhalená V Hornojelenskej doline autorovi projektu pamätná tabuľa. Túto udalosť pripomína aj jedna z tabulí Lesníckeho náučného chodníka J. D. Matejovie.

Lokalita Rybô bola vybraná ako jedno z najtypickejších lavínových území na Slovensku. V roku 1966 začal Závod LTMaHB realizovať projekt Biologicko - technických protilavínových opatrení na Krížnej. V technickej časti to bolo 196 zemných terás a 67 typov rôznych druhov snehových plotov a terčov. Biologická časť projektu pozostávala zo zalesňovania 36 ha, pričom bolo vysadené 219 900 ks sadeníc.

V tejto oblasti pôsobil aj priekopník nášho lesníctva J. D. Matejovie, ktorý v oblasti Starých Hôr a konkrétne aj v okolí osady Rybô, v lokalitách Brestiná, Koryto a Kohútová, v rokoch 1825 - 1837 zakladal lesné porasty. Smrekovce opadávé, ktoré v minulosti v tomto území vysádzal, dali základ pre vznik kvalitných semenných porastov. ■

Záchranné práce v lavínisku. (Foto: archív Obecný úrad Staré Hory)

Odtrh základovej lavíny Veľká Ramžina 2005

Prvé stretnutie s ním, sa uskutočnilo ešte počas mojich študentských, gymnaziálnych čias. Prezentoval som svoju biologickú olympiádu. Sedel oproti mne, ako člen komisie a pripadal mi veľmi prísny. Naše cesty sa opäť stretli až po rokoch, keď sme spolupracovali na príprave a realizácii informačného chodníka do Chráneného areálu Dekrétovej porasty na LS Staré Hory. Až tu som bližšie spoznal charakterného človeka s ľudským prístupom a ochotou vždy pomôcť.

Ing. Július Burkovský je lesníckej verejnosti známy predovšetkým ako odborník a znalec v problematike ochrany prírody. Počas svojho dlhoročného pôsobenia v štátnej ochrane prírody bol aktívnym ochrancom a propagátorom prírodného a kultúrneho dedičstva SR. Pričinil sa o záchranu známych pamätných stromov – Korvínovej lipy na hrade Slovenská Ľupča, či lipy kráľa Mateja v Bojniciach. Zaslúžil sa o výskum a ochranu ohrozenej dreviny Tisa obyčajného. Aj jeho pričinením získala NPR Dobročský prales od Rady Európy Európsky diplom za ochranu prírody.

Jeho lesnícke vzdelanie, záujem o históriu, poznanie lesného terénu, dlhoročná skúsenosť a prax pri práci taxátora, či ochranca prírody ho predurčili i na prácu lesníckeho historika – odborníka na históriu obhospodarovania lesov. Tým sa stal najmä v poslednom období. Burkovského početné príspevky nielen v časopise Lesník dokazujú hlbokú znalosť lesníckych dejín.

2

Ochranár a lesník

Milan LONGAUER

Vedenie podniku LESY SR si vysoko cenil prácu Ing. Burkovského pri vzniku a rozširovaní Lesníckeho skanzenu vo Vydrowskej doline pri Čiernom Balogu, pri tvorbe Lesníckych náučných chodníkov i pri výbere a odhaľovaní Významných lesníckych miest. Ďakujeme za ochotnú pomoc a odborné rady pri dokumentovaní lesníckej histórie v spolupráci s jeho pracoviskom - Lesníckym a drevárskym múzeom. Svojou Cenou generálneho riaditeľa sa podnik pripája k jeho doterajším oceneniam - titulu „zaslúžilý pracovník kultúry“, k cene ministerstva životného prostredia, k Cene primátora Banskej Bystrice i k poslednej Cene Jozefa Dekreta Matejovie. Aj týmto spôsobom sa firma rozhodla vzdať hold významnej

lesníckej osobnosti, ktorý svoju profesionálnu dráhu začínal ako zamestnanec štátnych lesov a celý život zostal s nimi v úzkom pracovnom kontakte.

Za tvoju aktívnu prácu v prospech ochrany prírody a lesníctva ti boli udelené viaceré ocenenia. Si ale prvý, komu bola udelená „Cena generálneho riaditeľa Lesov SR za významný prínos pri odhaľovaní a sprístupňovaní dejín lesníctva na Slovensku“. Ako vnímaš toto posledné ocenenie?

Ani vo sne by ma nenapadlo, že sa mi dostane takéto ocenenie, veľmi ma to prekvapilo, dojalo a súčasne aj povzbudilo do ďalšej práce pri odkrývaní niektorých pozoruhodných kapitol z našej bohatej lesníckej histórie. Uvedomujem si, že lesnícka história nie je ešte dostatočne prebádaná, niektoré obdobia boli z ideologických dôvodov zahmlievane alebo úplne vynechané, a mnohé významné lesnícke osobnosti ostali nedocenené, ba až neznáme.

Absolvoval si Lesnícku fakultu. Pôsobil si u Štátnych lesov na Muráni, neskôr si pracoval ako taxátor na Ústave hospodárskej úpravy lesov vo Zvolene. Zvyšok tvojho pracovného zaradenia si strávil v Štátnej ochrane prírody. Kedy a prečo zvíťazila v tvojom rozhodovaní ochrana prírody?

Všetky moje pôsobiská formovali môj odborný rozhľad a som vďačný všetkým kolegom a priateľom s ktorými som kedykoľvek prišiel do styku, lebo ma vždy obohatili tak v odbornej ako aj osobnej oblasti. Osobitne si vážim svoje takmer desať ročné pôsobenie v Lesoprojekte,

pretože hospodársku úpravu lesov považujem za vskutku kráľovskú disciplínu, ktorá vyžaduje nielen rozsiahle vedomosti z rôznych lesníckych odborov, ale aj značné praktické skúsenosti pri „zaklínaní lesa do čísiel“. Do profesionálnej ochrany prírody som sa dostal až v roku 1973 keď sa uvoľnilo miesto pracovníka pre ochranu prírody na lesnom fonde. V tom čase pracovalo v Štátnej ochrane prírody veľa lesníkov a títo dokonca prevládali. Bolo to krásne, klasické obdobie, v ktorom bola príznačná symbióza medzi lesníkmi a ochranármi. História ochrany prírody jednoznačne dokazuje, že táto disciplína má hlboké lesnícke korene. Až v neskoršom období začalo dochádzať medzi lesníkmi a ochranármi k disproporciám, ktoré sa žiaľ ustavične prehľbovali a pretrvávajú prakticky dodnes, čo ma po tridsaťročnom pôsobení v Štátnej ochrane prírody stále veľmi trápí.

Za tvoje znalosti z histórie, a to nielen v oblasti ochrany prírody a lesníctva, by sa nemusel hanbiť ani promovaný historik. Ako si sa dopracoval k týmto poznatkom. Je to tvoj koníček?

K histórii som sa dostal náhodou. Pri študovaní rôznych archívnych materiálov som mnohokrát žasol nad dômyselnosťou a prezieravosťou našich predchodcov pri riešení najrôznejších organizačných, odborných a iných páčivých problémov svojej doby. Uvedomil som si, že vlastne všetko tu už bolo, aj keď v inej podobe. A keďže je história učiteľkou poznania, začal som sa ako autodidakt a teda samouk venovať histórii. Veľmi si cením, že už v minulosti niektoré lesnícke osobnosti písali o lesníckej histórii.

Napríklad v období uhorska Július Tomcsányi a najmä Karol Kaán, alebo neskôr Július Barták, Andrej Kavuljak, Alojz Jančík, Tibor Blatný, Tibor Šťastný, Pavel Korpeľ, Róbert Binder, Vojtech Bukovčan, Ján Madlen a v poslednom období najmä profesionálny historik Jozef Urgela. Ich práce patria k zlatému fondu lesníckej histórie. Vynikajúci nápad Janka Mičovského, propagovať lesníctvo vrátane jeho histórie prostredníctvom systému „Významných lesníckych miest na Slovensku“ vyústil do rovnomennej publikácie, ktorú zostavil kolektív pracovníkov Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene a vydali Lesy SR š. p. Banská Bystrica v roku 2009. Táto publikácia, ktorú som mal česť recenzovať, nielenže upriamila pozornosť lesníkov i širokej verejnosti na historicky významné miesta a osobnosti, ale podnietila aj snahu o ich ochranu a starostlivosť, čo je vlastne praktickým prínosom tejto publikácie.

V rubrike „Ľudia a lesy“ predstavujeme našich kolegov, ktorí vydávajú knihy. Myslel som, že u teba

budem musieť urobiť výnimku. Pri študovaní tvojho „curriculum vitae“ som však zistil, že si autorom textov niekoľkých kníh. Nie je to beletria, ale odborné publikácie.

Bol som autorom textu dvoch reprezentačných obrazových publikácií a to „Národné parky Slovenska“ (1996) a „Slovenské národné parky“ (2004), z produkcie vydavateľstva a fotoagentúry AB ART press v Slovenskej Ľupči. Do publikácie „Lesy mesta Banská Bystrica“ s podtitulom „História a súčasnosť“, ktorú vydali Mestské lesy s. r. o. Banská Bystrica v roku 2009 som v spoluautorstve vypracoval rozsiahlu kapitolu o minulosti mestských lesov nazvanú „Lesy v hĺbinách času“. V oblasti ochrany prírody som sa venoval najmä histórii vzniku Národného parku Nízke Tatry (Zborník referátov „Príroda Nízkych Tatier 1“, B. Bystrica 2004, str. 3 – 10). Na celkové hodnotenie slovenskej ochrany prírody bol zameraný príspevok „Ochrana prírody na Slovensku vo víre vývojových zmien“, ktorý vyšiel

v revue „Životné prostredie“ (Ústav krajinnej ekológie SAV Bratislava, 2006, 5: 247 – 253).

Július a ako je to s tými článkami? Podľa dostupných informácií do roku 2008 ich bolo asi 450. Počítaš ich aj naďalej?

Články pribúdajú každým rokom, priemerne po 15. Sú to tak odborné, ako aj rôzne popularizačné príspevky nielen z oblasti histórie lesníctva a ochrany prírody, ale aj z histórie mesta Banská Bystrica.

Na záver nám prezrad' „Eko ďalej“?

Ťažká odpoveď, závisieť to bude od zdravia, inšpirácie a iných okolností. Mojim životným krédom je „Snaž sa zmysluplne prežiť každý deň a urobiť niečo osožné!“.

Ďakujem za rozhovor a teším sa na ďalšiu spoluprácu. ■

1. Cena generálneho riaditeľa
2. Ing. Július Burkovský
3. Spomienka na taxátorské časy
4. Európsky diplom pre Dobročský prales 1999
5. Preberanie ceny J. D. Matejovie Deň stromu 2009
6. Preberanie ceny z rúk generálneho riaditeľa Ing. Igora Vizlaia 2011

„...len hlavne nebud' me ticho.“

Viliam STOCKMANN

Veľmi ma potešilo, že pán generálny riaditeľ Ing. Igor Vizslai trafil klinček po hlavičke keď svojou nenápadnou výzvou k Medzinárodnému roku lesov vo svojom príhovore v časopise Lesník vyzval všetkých zamestnancov š.p. LESY SR Banská Bystrica, aby sa z tejto príležitosti akokoľvek angažovali, **„len hlavne nebud' me ticho“**. Áno, aj z pohľadu dôchodcu (alebo práve preto), ktorý je už síce mimo problémov lesníckej prevádzky, môžem potvrdiť, že ak chce akýkoľvek pracovný, odborný resp. vedecký odbor ľudskej činnosti strhnúť na seba pozornosť verejnosti v záujme veci, musí sa angažovať, musí nahlas riešiť problémy, s ktorými sa borí – o to viac ak ide o štátny podnik.

LESY SR v ostatných rokoch sa svojou prevádzkovou politikou a vnútornými problémami stali nežiaducim centrom pozornosti médií a tým aj verejnosti. Keby išlo o súkromný podnik, je to interná vec majiteľa. Ale „štátne lesy“ mali na Slovensku vždy vysoký kredit a spoločenské postavenie. Stačí sa nám obzrieť do histórie lesov na Slovensku a zistíme, že lesník, lesnícke školstvo, lesnícky výskum patrili vždy k uznávaným spoločenským hodnotám. Málokto historicko-dlhodobý odbor ľudskej činnosti dosiahol takéto postavenie. Odborno – prevádzková kríza, ktorá sa prevalila ostatnými rokmi cez lesníctvo nás nemusí vháňať do nezdravého pesimizmu – je to zrkadlový odraz nezdravého vývoja v celej spoločnosti a tak nečudo, že lesníctvo by malo ostať nedotknuté.

Verme, že túto internú krízu má lesníctvo postupne za sebou a teraz treba postaviť otázku **„quo vadis lesníci?“** Myslím si, že generálny riaditeľ na túto otázku vo svojom príhovore v hlavných bodoch zodpovedal a tieto hlavné body sa budú postupne v činnosti podniku rozmieňať na „drobné“.

Rád by som na tomto mieste pripomenul svojim kolegom lesníkom malý filozoficko – psychologický aspekt, resp. „rozbor“ uvedenej hlášky „nebyť ticho“ z pozície vzdialenejšieho pozorovateľa. Nemusíme zachádzať do veľmi vzdialenej minulosti, v období socialistického realizmu práca „Štátnych lesov“ sa šinula bez problémov. Nie preto, žeby problémy neboli – ale hlavne preto, že štatút podniku a systém spoločnosti boli „bezproblémovo“, hoci umelo nastaviteľné. A preto aj okolo lesov a „Štátnych lesov“ bolo v dobrom slova zmysle ticho. Napokon v tej dobe nebola potreba sa zviditeľňovať. Po politickom prevrate sa práca i existencia „Štátnych lesov“ radikálne

zmenila. Jedným kameňom z mozaiky boli aj veľkoplošné reštitúcie lesných pozemkov, ktoré najmä v prvej vlne naozaj pohli svedomím nejedného lesníka. Druhým kameňom sa stali dodnes nezrealizované oprávnené majetkové ujmy majiteľov navrátených lesov z titulu ochrany prírody. A kameňky pokračovali aj v rámci samotného podniku, tretí, štvrtý atď. Boli to všetko kameňky rozporuplnej povahy, vyplývajúce zo spoločensko-politického diania u nás.

Z tých pozitívnych kameňov, ktoré začali LESY SR zviditeľňovať v dobrom slova zmysle (nemám na mysli poctivú každodennú prácu lesníka, ale myšlienku „nebyť ticho“) bola ohromná populárna – osvetová činnosť bansko-bystrického podniku vo sfére „pozitívnej reklamy“ svojej práce ako „Deň lesov“, „Deň stromu“, lokalita „Lesnícky skanzen“, publikačná činnosť „Významné lesnícke miesta na Slovensku“, náučné chodníky, rekonštrukcie historických lesníckych pamätníkov a množstvo ďalších akcií. Aj toto všetko nazývam slovným spojením „nebyť ticho“. Len taký Lesnícky skanzen, jeho návštevnosť, podopretá historickou Čiernohronskou lesnou železničkou je neuveriteľný úspech všetkých lesníkov na Slovensku, bez ohľadu na to či žijú v Banskej Bystrici, alebo v Humennom. Toto je neuveriteľná reklama lesníckemu stavu a jeho návštevnosť tomu nasvedčuje.

A ešte pár slov k tomuto lesníckemu stavu, pretože toto je základná pravda kameňa mudrcov v lesníckej profesii. Ako absolvent banskoštiavnickej lesníckej školy z 50. rokov minulého storočia som svedkom toho ako sa adept lesníckeho remesla vychovával k hrdosti k lesníckemu stavu. Byť lesníkom, nebolo len tak bežnou profesiou, bolo to dané dlhodobým historickým procesom, hrdosti k odvedenej práci, hrdosti poobhliadnutia lesníka, penzistu na dospelý les, ktorý kedysi zakladal. Lesnícka uniforma – to bola sama o sebe stavovská hrdosť. Toto všetko nám bolo vstépané od prvého ročníka a verím, že to padlo na úrodnú pôdu, len to treba rozvíjať a pripomínať v tom historickom podtexte.

Teda, naozaj nebud' me ticho, propagujme dobrú prácu lesníka, vyberme zo šuplíka, či zo zadných poličiek našej hlavy všetko čo prispeje k propagácii lesníckeho stavu, najmä dnes – s nadchádzajúcim Medzinárodným rokom lesov. Slovenské lesníctvo je súčasťou historickej lesníckej európskej rodiny a treba povedať, že nie na chvoste. ■

Na to sa pripravujeme

Na základe informácií poskytnutých generálnym riaditeľom Lesov Slovenskej republiky, š.p. v HN dňa 18.1.2011 a časopise Lesník č. 1/2011 o pripravovaných zmenách v organizačnej štruktúre štátnych lesov môžem povedať, že i my na nižších riadiacich pozíciách sa pripravujeme, aj keď len vedomostne, na potrebné zmeny.

Kvôli získania poznatkov a vedomostí sme už v septembri 2007 zorganizovali odbornú exkurziu do dvoch štátnych lesných podnikov zameranú na poznanie vzájomne odlišných organizačných štruktúr a samozrejme i na spôsob hospodárenia a odmeňovania. O niekoľko poznatkov ktoré sme získali na tomto odbornom podujatí sa chcem podeliť sa s čitateľmi časopisu.

Prvá navštívená krajina bola Česká republika a v nej, samozrejme, Lesy Českej republiky. Aby si čitateľ mohol vytvoriť ucelený obraz, ponúkam niekoľko štatistických údajov.

Lesy Českej republiky, š.p. obhospodarujú viac ako 1,3 mil. ha. lesov, 39 tisíc km vodných tokov a bystrín a ročná ťažba sa pohybuje okolo 7 až 8 mil. m³ drevnej hmoty. Lesy Českej republiky prinášajú vo svojom hospodárení stabilne zisk.

Rok 20007 bol z hľadiska zmien organizačnej štruktúry štátnych lesov Českej republiky zlomový, keď došlo k zmene z dvojstupňového riadiaceho modelu na trojstupňový. Krajské inšpektoráty ktoré do roku 2007 tvorili súčasť generálneho riaditeľstva Lesov Českej republiky, š.p. (bolo ich 17) sa pretransformovali na Krajské riaditeľstvá. Do roku 2007 generálne riaditeľstvo riadilo priamo lesné správy v tom čase ich bolo 78, pričom rozloha lesnej správy bola 15 000 až 20 000 ha LPF.

Hranice krajských riaditeľstiev sa totožnili s administratívnymi hranicami jednotlivých krajov Českej republiky. V súčasnosti je 13 Krajských riaditeľstiev Lesov Českej republiky, š.p. (administratívne členenie 14 krajov, 13 + Praha mesto).

Stredočeský kraj - Krajské riaditeľstvo Brandýs nad Labem má 6 LS • Juhočeský kraj - Krajské riaditeľstvo České Budejovice 9 LS • Plzeňský kraj - Krajské riaditeľstvo Plzeň 8 LS • Juhomoravský kraj - Krajské riaditeľ-

Cesta dejinami slovenského školstva

stvo Brno 5 LS • Kraj Vysočina - Krajské riaditeľstvo Jihlava 5 LS • Moravskoslezský kraj - Krajské riaditeľstvo – Frýdek Místek 11 LS • Ustecký kraj - Krajské riaditeľstvo Teplice 6 LS • Olomoucký kraj - Krajské riaditeľstvo Šumperk 7 LS • Královohradecký kraj - Krajské riaditeľstvo Hradec Králove 3 LS • Pardubický kraj - Krajské riaditeľstvo Choceň 4 LS • Zlínsky kraj - Krajské riaditeľstvo Zlín 5 LS • Karovovarský kraj - Krajské riaditeľstvo Karlovy Vary 4 LS • Liberecký kraj - Krajské riaditeľstvo Liberec 4 LS

Spolu na 77 lesných správach je vytvorených 903 revírov (naše lesné obvodov).

Pre doplnenie údajov v organizačnej štruktúre Lesov Českej republiky, š.p. je potrebné uviesť, že sem ďalej patrí päť lesných závodov:

LZ Boubín, LZ Dobříš, LZ Kladská, LZ Kopršnice, LZ Židlochovice.

Jeden semenársky závod: SZ Týniště nad Orlicí, 6 správ vodných tokov: ST –oblasť povodia Dyje, Brno, ST-oblasť povodia Labe, Hradec Králove, ST- oblasť povodia Moravy, Vsetín, ST- oblasť povodia Odry, Frýdek – Místek, ST- oblasť povodia Ohře, Teplice, ST- oblasť povodia Vltavy, Benešov.

Nemenej dôležité pre doplnenie organizačnej schémy sú i údaje o počtoch zamestnancov pracujúcich v Lesoch Českej republiky, š.p. (údaje za rok 2010).

Celkový počet zamestnancov v Lesoch Českej republiky, š.p. je 3143 z toho 826 robotníkov, 903 revírníkov, na 77 lesných správach pracuje 809 zamestnancov, na 13 krajských riaditeľstvách 128 zamestnancov a na generálnom riaditeľstve 149 zamestnancov.

Na piatich lesných závodoch a jednom semenárskom závode pracuje (úhrnom TH+R) 1073 zamestnancov a 6 správach tokov 81 zamestnancov.

Ďalšími dôležitými poznatkami bol spôsob hospodárenia, odmeňovania, ekonomické výsledky ale napríklad i elektronické aukcie dreva, ktoré bežali v Lesoch Českej republiky už v roku 2007. U Lesov Slovenskej republiky sa začali zavádzať v súčasnosti.

Dodatočne ďakujem vedeniu Lesov Českej republiky za umožnenie návštevy a srdečné prijatie na ich pracoviskách (KŘ Plzeň, LS Přeštice, LS Železná Ruda). Získané poznatky a vedomosti zaiste prispievajú k skvalitneniu našej práce.

Ďalšia časť získavania odborných vedomostí pokračovala v Bavorských štátnych lesoch /Bayerische Staatsforsten. AoR/, kde sa zmenila organizačná štruktúra z trojstupňového riadiaceho modelu na dvojstupňový. O tom však neskôr v samostatnej časti. ■

Pavel Uhrík

– organizátor odborného podujatia

Autor je referent správy

a manažmentu majetku na OZ Beňuš

Prvou výstava sprístupnenou návštevníkom v roku 2011 v Lesníckom a drevárskom múzeu je výstava Múzea školstva a pedagogiky v Bratislave **CESTA DEJINAMI SLOVENSKEHO ŠKOLSTVA**. Slávnostné otvorenie sa uskutočnilo 26. 1. 2011 za účasti riaditeľky a zároveň aj spoluautorky výstavy PhDr. Daniely Vaněkovej, viceprimátorky mesta Zvolen Alžbety Staníkovej a generálneho riaditeľa štátneho podniku LESY SR Ing. Igora Vizlaia.

Samotná výstava je časťou pilotnej expozície Múzea školstva a pedagogiky, ktorá získala v roku 2005 výročnú cenu časopisu Pamiatky a múzeá. Od roku 2010 pri príležitosti 40. výročia Múzea školstva a pedagogiky ju toto múzeum prezentuje v niektorých vybraných mestách a múzeách Slovenska. Jedným z nich je aj Zvolen.

Výstava sa skladá z dvoch častí. Prvá, prevažne textová časť je rozdelená do 9 tematických celkov a zachytáva vývoj školstva na území Slovenska od Veľkej Moravy do roku 1989. Text je doplnený o najhodnotnejšie a najvýpovednejšie zbierkové predmety ilustrujúce dané obdobie a rozšírenie inštaláciou školského prírodovedného kabinetu z 20. storočia. Druhá časť expozície je autentickou triedou ľudovej školy z obdobia 1918 – 1938. Pohľad do tejto triedy určite donúti mnohých, najmä starších návštevníkov, zaspomínať si na chvíle strávené v školských laviciach. A mladší návštevníci majú možnosť poznať a vidieť ako a z čoho sa učili ich starí rodičia, porovnať zariadenie tried, učebné pomôcky, knihy a majú možnosť si aj sadnúť do školských lavíc a absolvovať vyučovaciu hodinu pod vedením lektorky múzea.

V lektorej expozícii sú použité výlučne zbierkové predmety z fondu Múzea školstva a pedagogiky, ktoré boli získané najmä v posledných dvoch desaťročiach. Veľkou výhodou je ponúknutá možnosť tohto múzea siahnuť si na exponáty,

sadnúť si do lavíc, prelistovať triednu knihu z roku 1934, prezrieť si staré učebnice, vyskúšať si učebné pomôcky, čo v mnohých múzeách nebýva zvykom.

LESY SR, š.p. - Lesnícke a drevárske múzeum ponúka túto výstavu ako prvú výstavu otvorenú v Medzinárodnom roku lesov. V rámci tohto roka, ktorý má pôsobiť ako otvorená výzva svetovému spoločenstvu spojiť úsilie a zabezpečiť úžitok z lesov pre súčasní i budúce generácie, sa lesníci na Slovensku budú v priebehu dvanástich mesiacov spoločne venovať dvanástim lesníckym témam. Na mesiac január bola takouto témou **LES a história**. Otvorenie tejto výstavy i keď sa to na prvý pohľad nezdá, s touto témou korešponduje. Pri prehliadke výstavy sa ocitnete v triede spred sedemdesiatich rokov, ktorá je vlastne „plná dreva“. Lavice, tabuľa, katedra, skrine, počítadlo, učebné pomôcky, knihy. Je tu aj malá piecka a pri nej košík s drevom. V tejto súvislosti stojí za zmienku, že významnou tzv. patronátnou povinnosťou vtedajších Riaditeľstiev štátnych lesov a majetkov bola aj starostlivosť o budovy škôl na ich území a v zimnom období zabezpečenie dreva pre tieto školy. I v tomto je kus histórie, ku ktorej majú lesníci čo povedať. ■

Lubica Miľanová

Lesnícke a drevárske múzeum

Na prehliadku výstavy Vás pozývame do 29. apríla 2011, v čase pondelok až piatok od 9, 00 hod do 17, 00 hod.

Jednou z tém Medzinárodného roka lesov je história lesa a lesníctva na Slovensku. V nasledujúcom štvordielnom seriáli vám preto podrobnejšie priblížime vznik a rozvoj lesníckej školy v Banskej Štiavnici, ktorá je úzko spätá so začiatkami nášho lesníctva.

Stručná história Lesníckej školy v Banskej Štiavnici

Viliam STOCKMANN

Časť I. Vývoj školy v Rakúskej monarchii do roku dualizmu 1867

Zriadeniu Baníckej akadémie v Banskej Štiavnici predchádzali mnohé návrhy pre Dvorskú komoru vo Viedni, z ktorých najaktuálnejší bol návrh registrátora Úradu najvyššieho mincovného a banského majstra v Prahe **Jána Tadeáša Peithnera**. Panovníčka Mária Terézia po oboznámení sa s výsledkami rokovania Dvorskej komory rozhodla roku 1762 o zriadení banskej školy v Banskej Štiavnici. Najvplyvnejší člen Dvorskej komory Gerhard van Swieten vyhladol za zriaďovateľa tejto školy známeho prírodovedca **Mikuláša Jozefa Jacquina**, ktorý prednášal vo Viedni metalurgickú chémiu.

Dekrét pre Jacquina vystavila Dvorská komora vo Viedni 13.6.1763. Tým bola zriadená prvá katedra metalurgie a chémie prvej samostatnej vysokej školy pre vyučovanie banských odborníkov. Hlavný komorskogrófsky úrad v Banskej Štiavnici získal priestory pre katedru, laboratórium i byt pre profesora v tzv. **Krečmáriovskom dome**. Jacquin 18. septembra 1764 predniesol prvú prednášku. Panovníčka Mária Terézia iniciovala menovanie P. Mikuláša Podu za zriaďovateľa druhej katedry mechaniky a hydrauliky. Táto začala so svojou činnosťou v roku 1765. Tretiu katedru – baníckeho umenia a banského práva zverili asesorovi banského riaditeľstva v Banáte Krištofovi Traugottovi Deliusovi.

Významný bol rok 1770, kedy na odporúčanie panovníčky Márie Terézie, vydala Dvorská komora vo Viedni dekrét o povýšení tejto banskej školy a jej systemizovaní ako **Baníckej akadémie v Banskej Štiavnici**. Súčasne sa zakúpil pre jej potreby **Belházyovský** dom. Na tretej katedre – baníckeho umenia a banského práva, Dvorská komora nariadila vyučovať aj všeobecné lesníctvo, čo znamená začiatok vyučovania lesníctva u nás. Lesnícke náuky začal prednášať **Krištof Traugot Delius**. Možno predpokladať, že podkladom jeho lesnícko – drevárske prednášky bol práve Tereziánsky lesný poriadok.

Rok 1770 preto možno považovať za počiatok vyučovania lesníckych predmetov pre baníckych poslucháčov u nás. Nie však za vznik lesníckeho vysokého školstva ako to uvádzajú niektorí autori. Na to bolo treba vyčkat ešte ďalších 37 rokov.

Zaradením lesníctva do učebných osnov Baníckej akadémie sa ale nevyrieši-

la otázka výchovy odborných kádrov pre lesné hospodárstvo. Stav lesov sa prudko zhoršoval, čo malo za následok vydanie zákonného článku uhorského snemu v roku 1791 o zamedzovaní pustošenia lesov.

Preto 30 augusta 1807 vydal cisár František I. na základe návrhu Dvorskej komory vo Viedni **nariadenie o vytvorení samostatného a verejného Lesníckeho ústavu (katedry) pri Baníckej Akadémii. Tento dátum sa preto považuje za vznik lesníckeho vysokého školstva na území Uhorska.** Súčasne panovník nariadil, aby sa na výučbu lesníctva určil jeden profesor. Dvorská komora predložila **14. decembra 1807 panovníkovi návrh na vymenovanie dr. Wilckensa za prvého profesora Lesníckeho ústavu, teoretickej a lesníckej výučby u nás.**

Henrich Dávid Wilckens sa narodil sa 14.11.1763 vo Wolfenbütteli pri Braunschweigu. Wilckens po oboznámení sa so situáciou zostavil prvý učebný plán tejto Lesníckej katedry. Prvú prednášku z lesníctva na lesníckej katedre predniesol Dr. Wilckens dňa 12. februára 1809 v deň narodenia cisára Františka I. Tento deň sa považuje za medzník v histórii odborného lesníckeho školstva. Na otvorení sa zúčastnili všetci profesori a poslucháči Akadémie a tiež personál Hlavného komorskogrófskeho úradu.

Wilckens hneď na úvod svojho pôsobenia sa dostal do protirečenia s komorskogrófskym úradom pre nedostatok miestností na prednášky a energicky požadoval pre Lesnícky ústav samostatný priestor. Komorské úrady napokon súhlasili s prenájmom **Mašalkovského (nazývaného neskoršie Žemberovským domom)** pre potreby ústavu.

Profesor Wilckens vypracoval učebnú osnovu a Dvorská komora Wilckensov učebný plán schválila a súčasne ho upozornila na to, aby sa vo svojich prednáškach ne-dotýkal politiky a rakúskej ústavy. V roku 1811 predložil Dvorskej komore návrh novej, druhej učebnej osnovy Lesníckeho ústavu. Zohľadnil v nej koncepciu tzv. nižšej a vyššej lesníckej výučby, podľa toho aj umiestnenie absolventov

v praxi na menej a viac významné pracovné pozície. Na základe Wilckensovej žiadosti Dvorská komora súhlasila v roku 1811 s pridelením pomocného profesora Ignáca Ratha, bývalého prvého poslucháča Lesníckeho ústavu.

Počas svojho pôsobenia v r. 1814 získal pre Akadémiu les v oblasti Sklených Teplic a Repišťa, ktorý sa stal školským polesím. Roku 1816 odsúhlasila Dvorská komora tretí učebný plán Lesníckeho ústavu. Podľa štatútu z roku 1817 boli na Akadémii tieto hlavné skupiny predmetov: matematika, fyzika, chémia, hutníctvo, meračstvo, baníctvo, účtovníctvo, banské predpisy a právo, lesnícka náuka v rozsahu pre baníka, lesnícka náuka v rozsahu pre lesníka, kresličstvo, banskokomorská veda. Z prehľadu je zrejme neplnoprávne postavenie lesníctva na Akadémii. Napriek tomu sa ale lesnícka náuka členila ďalej na lesnícke predmety (pestovná činnosť, ťažobná činnosť, hospodárska úprava lesa, lesné meračstvo, lesné zákonodarstvo a pod.).

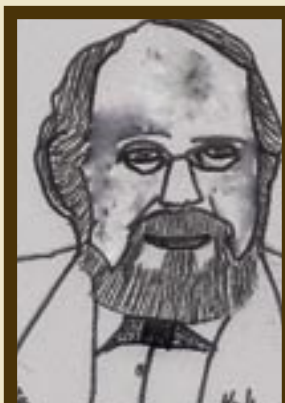
Banskoštiavnická Akadémia mala v tých rokoch 4 katedry, z ktorých jedna bola katedra lesníctva t.j. Lesnícky ústav. Školský rok trval od novembra do konca septembra. Prázdniny boli v októbri.

V roku 1831 začal Wilckens chorľavieť, celá váha prednášok z lesníctva sa presunula na adjunkta Schmalla. Od začiatku roku 1832 prednášal aj hlavný komorský lesmajster Juraj Lang. Po niekoľkomesačnej chorobe profesor Wilckens zomrel v Banskej Štiavnici 25.5.1832 ako 69 ročný. Pochovali ho na cintoríne za Klopačkou. Wilckens pôsobil na škole 24 rokov. Jeho prínos pre uhorské lesníctvo bol nenahraditeľný.

Po Wilckensovej smrti vyučoval lesnícke predmety hlavný lesmajster Juraj Lang a adjunkt Fridrich Schmall, hoci len ako pomocní profesori. Dvorské úrady až tri roky po Wilckensovej smrti vymenovali jeho nástupcu. V r. 1835 prichádza na lesnícku katedru rakúsky lesný inžinier **Ritter Rudolf von Feistmantel**, ktorý úspešne zložil konkurznú skúšku. Narodil sa r. 1805 na predmestí Viedne, absolvoval humanistické gymnázium a filozofický kurz na univerzite. Po

Budova Fortuny-sídla Lesníckej katedry

Archívna skica H. D. Wilckensa

príchode do Banskej Štiavnice zložil služobnú prísahu 22. júna 1835 na Hlavnom komorskogrofskom úrade. Mal vtedy iba 30 rokov. Funkciu profesora lesníctva potom úspešne zastával 12 rokov. Ešte v tom istom roku bolo na jeho návrh **vyčlenené nové školské polesie v Kysihýbli**, ktoré nahradilo vzdialené Sklené Teplice. Zostavil nový učebný plán ústavu, ktorý oproti predchádzajúcim už jasne vyčlenil také predmety ako pestovanie lesov, ochrana lesov, ťažba dreva, prvotné spracovanie dreva, doprava dreva, pedológia a pod. Podkladom pre výučbu sa stalo jeho dielo v 4. zväzkoch „**O lesníckej vede v celkovom rozsahu a s osobitným zreteľom na rakúske štáty**“, ktoré je encyklopédiou známych lesníckych poznatkov, okrem iného tu odporúča štátny dozor nad lesmi, bez ohľadu na ich vlastníctvo.

V roku 1837 odišiel z Lesníckeho ústavu pomocný profesor Schmall. Na jeho miesto nastúpil Fridrich Ignác Schwarz, rodák z Moravy, absolvent banskoštiavnickej Akadémie.

Lesnícky ústav mal nedostatok priestorov, prednášky sa konali v Žembevskom dome, kde bola k dispozícii len jedna miestnosť. Na začiatku roku 1838 ponúkla barónka Elizabetha Gerambová Akadémii na predaj svoj klasicistický poschodový dom, nazývaný **Fortuna** v ktorej bola výletná reštaurácia. Dvorská komora s kúpou súhlasila a určila budovu pre Lesnícky ústav na umiestnenie učebni a profesorského bytu. Do profesorského bytu vo Fortune sa Feistmantel aj s rodinou nasťahoval v roku 1840. **Prednášky v tejto budove sa začali v roku 1841 a Lesnícky ústav v nej zotrval až do roku 1891**, kedy sa presťahoval do novopostavenej školskej budovy. Zaujímavé meno dala budove freska na strope prízemia, ktorá znázorňovala rímsku bohyňu štastia Fortunu.

Medzitým Dvorská komora nariadila založenie príľahlej botanickej záhrady. Takto Feistmantel v rokoch 1838-39 položil základy botanickej záhrady, ktorá neskôr dostala pomenovanie Dolná botanická záhrada. Výsadba bola ukončená v roku 1844, kedy tu už rástlo 487 sadeníc domácich i cudzokrajných drevín.

V roku 1839 Dvorská komora povolila nosenie rovnošaty baníckym a lesníckym poslucháčom na ich žiadosť. Zelené šaty lesníckych poslucháčov mali svetlozelený kabát s bielymi kovovými gombíkmi a s golierom olemovaným striebornou šnúrkou a ozdobeným striebornou vetvičkou.

V roku 1860 bola k Dolnej botanickej záhrade pripojená Horná botanická záhrada, ktorá vznikla kúpou Klauserovskej záhrady.

Za pôsobenia Feistmantela bolo lesnícke štúdium postavené na úroveň absolventov Lesníckeho ústavu v Mariabrunne a tiež **zrovnoprávnené so štúdiom baníctva tým, že v r. 1846 panovník potvrdil rozhodnutie Dvorskej komory o premenovaní akadémie a ustanovení Baníckej a Lesníckej akadémie**

v Banskej Štiavnici. Lesnícky ústav sa týmto definitívne zmenil na rovnoprávnu katedru Akadémie.

Na akadémii študovali príslušníci rôznych národností, čo spôsobovalo v tomto predrevolučnom období nemalé problémy. Profesor Feistmantel túto situáciu ťažko niesol, navyše začínal byť unavený z namáhavej a časovo náročnej výchovnej činnosti a preto si opakovane podával žiadosť o preloženie. V roku 1847 mu bolo vyhovené a cez letné prázdniny s rodinou opustil Banskú Štiavnicu, aby sa u viedenskej Dvornej komore naďalej venoval otázkam lesného hospodárstva. Zomrel po úspešnom a plodnom živote 7. februára 1871.

Jeho nástupcom sa stal **v roku 1847 adjunkt Fridrich Ignác Schwarz**, ktorý vzápätí v roku 1848 dostal menovanie za profesora a vedúceho lesníckej katedry. Do vývoja Akadémie zasiahli revolučné roky 1848 - 1849, kedy sa začali prejavovať maďarizačné tendencie, bola tu požiadavka poslucháčov o vyučovanie lesníctva v maďarskej reči a snaha o odvolanie prof. Schwarza z Akadémie. Maďarskí študenti boli na banskoštiavnickej Akadémii početne menej zastúpení, začali sa však výrazne kultúrne i politicky uplatňovať proti nemeckej a slovanskej väčšine. Od marca 1849 bola Akadémia dočasne zatvorená, pretože väčšina študentov sa zúčastnila revolučného hnutia. Tlaky Uhorskej dvornej kancelárie na pomaďarčovanie školy mali za následok, že časť nemaďarských poslucháčov odišla na rakúske banícke školy a na Lesnícky ústav v Mariabrunne. V Banskej Štiavnici ostala len asi polovica, prevažne maďarských študentov. Uhorské ministerstvo školstva vymenovalo Jakuba Lázára za adjunkta lesníckej katedry s úlohou prednášať po maďarsky. Bol prvým, kto prednášal na akadémii v jazyku maďarskom. V týchto revolučných rokoch Banskú Štiavnicu striedavo obsadzovali nemecké cisárske vojská a uhorské maďarské vojská.

Vyučovanie bolo obnovené až v januári 1850, vrátil sa prof. Schwarz, ktorý ďalej prednášal po nemecky, lebo Jakub Lázár nesmel ďalej prednášať. Ani študenti, ktorí sa zúčastnili protirakúskeho odboja sa do školy vrátiť nespeli.

V roku 1856 odišiel pomocný profesor Neubehler a profesor Schwarz ostal na nasledujúce tri roky sám. Až v roku 1859 nastúpil na miesto adjunkta na základe súbehu **Karol Wagner**, ktorý mal

mať na budúcnosť lesníckej výučby Akadémie značný podiel. Narodil sa 8. 10. 1830 v Sugatagu v Marošskej župe. Po nástupe do Banskej Štiavnice v roku 1859 sa s profesorom Schwarzom veľmi dobre dopĺňali v prednáškach a učebnej praxi. ■

(pokračovanie v budúcom čísle)

Prečo mám rád les?

Rudolf HROMADA
riaditeľ Štátnej opery

Zrejme by sa dalo predpokladať, že ako riaditeľ opery budem mať rád les najmä preto, že v ňom nachádzam inšpiráciu pre kulisy k Dvořákovým Lesným žienkam, alebo k Weberovému Čarostrelcovi. Nie je to celkom tak. Les je pre mňa najmä synonymom prírody a to ako daru pre ľudstvo, o ktorý sa treba starať, zveľaďovať ho a následne užívať. Ja patrí, na rozdiel od lesníkov, skôr k tým zúčastiteľom, ktorí sú oslobodení od zodpovednosti za ekonomickú efektívitu, hospodárnosť, či vlastnícke vzťahy. A tomu som veľmi rád, pretože takto si môžem les užívať bez spomínaných deformácií, milovať ho a brať si z neho všetko to krásne a príjemné. My obyčajní milovníci lesa ich nedelíme podľa urbára. Naše vlastnícke vzťahy sa riadia inými pravidlami. Bukovina je Bohušova dubáková hora, Vysoká patrí Vladíkovi, ktorý tam chce byť aj pochovaný, Badínske modráky sú Marošove a starkého, moja je Mólča. Podvedome si privlastňujeme to, čo nám najviac k srdcu prirástlo - nech nám skutoční vlastníci odpustia.

Mám rád aj Štátne lesy, pretože v nich pracuje niekoľko mojich priateľov s ktorými sa rád stretávam – aj v lese. ■

Rudolf Feistmantel (1805 - 1871).

Zubria zvernica v Topoľčiankach vlani prišla o dovezeného býka, pribudli však tri zubríčatá

Slovensko patrí medzi jednu z mála krajín, ktorá sa môže pochváliť tým, že v jej lesoch žijú zubry vo voľnej prírode. Dnes už môžeme konštatovať, že reintrodukcia zubrov na východnom Slovensku sa podarila. Slovenské stádo zubrov je v živom kontakte so zubrami na poľskej strane.

Tento kontakt potvrdzujú návštevy poľských zubrov v slovenskom stáde, ale aj odchody slovenských býkov za poľskými zubricami. Výmenné návštevy sa konajú najmä počas ruje zubrov. Také sú zákony prírody. Pre úspešné prežitie druhu a zdravý vývoj jednotlivých zvierat je jednou z najdôležitejších podmienok výmena génov.

zubrov od založenia zvernice. Nutnosťou v tomto období bola aj spolupráca a dôsledná komunikácia s editormi rodokmeňovej knihy a s koordinátorkou reštitúcie zubrov do voľnej prírody na Európskej úrovni Dr. Wandou Olech.

Zaradenie čriedy do centrálneho registra chovu zubrov

V roku 2008 Zubria zvernica v Topoľčiankach oslavovala 50. výročie od jej vzniku a dovezenia prvých zubrov do tejto lokality. Toto významné jubileum bolo ideálnou príležitosťou na zasadanie komisie pre centrálnu evidenciu zubrov. Po dôkladnom preverení podkladov o evidencii a chove zubrov, ktoré predložil Lesný závod Topoľčianky, boli zubry opäť zaradené do centrálneho registra chovu zubrov. Aj tento moment bol odmenou pre lesníkov z Topoľčianok, ktorý sa významnou mierou prispel na záchranu zubra pred najväčšou katastrofou, ktorá môže živočíšny druh postihnúť, pred totálnym vyhynutím. O život v zubrej zvernici neustále prejavujú záujem aj všetky druhy médií.

Náučný chodník, Putifárova hruška

Publicita prospieva propagácii chovu zubrov a zvyšuje záujem verejnosti o problematiku ich chovu.

Zvýšený záujem o život zubrov znamená aj zvýšenú návštevnosť areálu. Pre zlepšenie informovanosti návštevníkov

zvernice, vybudoval Lesný závod Topoľčianky náučný chodník, ktorý kopíruje bezprostredné okolie Zubrej zvernice. Chodník je vytrasovaný v nenáročnom teréne, s minimálnym výškovým prevýšením. Na trase chodníka je zabudovaných desať informačných tabúľ. Tieto dajú návštevníkovi informácie o biológii zubra hrivnatého a jeho príbuzných druhov, oboznámia ho s históriou výskytu zubra na Slovensku a návštevníkom ukážu zaujímavé zákutia Zubrej zvernice. Na trase chodníka môžu návštevníci obdivovať unikátny exemplár hrušky planej, známej ako Putifárova hruška, pod ktorou sa veľmi rád zdržiaval praotec slovenských zubrov, legendárny Putifár. Návštevníkovi, ktorý má hlbší záujem o históriu chovu zubrov na Slovensku, poskytnú unikátne dokumentačné, textové aj obrazové informácie malé múzeum v chatke Karanténa.

Rok 2009 v Zubrej zvernici bol bohatý na udalosti. Začiatkom roka mala zubria črieda 12 jedincov.

V máji nastala radostná udalosť, narodila sa krásna zdravá zubrica Siduša. Ďalší prírastok sme zaznamenali až v septembri, kedy sa narodil býček Simba. Čriedu ovládali dva vyspelé a sebavedomé zubrie býky,

Sinter a Sibélius. Ale problémom každého voľného chovu zvierat, je možnosť príbuzenskej plemenitby.

A práve tento problém nastal v minulom roku aj v topoľčianskej čriede zubrov. Dominantné býky si udržiavajú svoje vedúce postavenie v čriede päť aj viac rokov. Zubrice dospievajú v treťom, štvrtom roku života. Číže hlavný býk sa môže počas svojho života páriť aj so svojimi dcérami. Tento problém je možné vyriešiť iba výmenou vodcu stáda. V minulosti aj v súčasnosti sa takéto zubry ponúkali na odpredaj zoologickým záhradám ale aj do súkromných chovov. Ale v súčasnos-

Aj keď hlavná úloha pri záchrane zubra na Slovensku, vysadenie zubra do voľnej prírody, bola splnená, význam topoľčianskej zubrej zvernice sa tým neznižil. Práve naopak. Najmä po nasmerovaní chovu na rozmnožovanie zubrov genetickej čistej horskej línie, sa význam topoľčianskej zvernice pre ďalší chov zubrov zvýšil. Cesta k tomuto cieľu bola pomerne zložitá. V roku 2000 bola zvernica vyňatá z evidencie rodokmeňovej knihy zubrov. Prvoradou úlohou od tohto momentu bolo urobiť všetky opatrenia preto, aby sa topoľčianske zubry dostali znova do centrálnej evidencie zubrov. Na základe odporúčania koordinátorov chovu zubrov, bolo nutné zmeniť zloženie chovného stáda. Ďalšou dôležitou úlohou bolo spresniť evidenciu všetkých odchovaných

ti nie je o prebytočných zubrov žiadny záujem.

Takže takéto zubry sa vyradujú s chovom tak, že sa ponúknu na poplatkový lov solventným záujemcom.

Takto získané finančné prostriedky sa využívajú na zabezpečenie prevádzky zvernice. Samozrejme, že ulovenie zubra je možné až po schválení všetkými zainteresovanými organizáciami.

Nová krv v čriede

Doteraz sa vyradené zubry nahrádzali buď vlastnými odchovancami s vhodnou genetickou výbavou alebo sa dovážali s poľských chovom.

V tomto prípade sa postupovalo netradične. Celosvetový koordinátor chovu zubrov vo Varšave nám odporučil priviesť mladú zubricu z Insbrucku a dospeleho býka od Viedne. Začiatkom decembra 2009 bola dovezená ročná zubrica Inara. Z prepravnej debny sme ju vypúšťali neskoro večer, za úplnej tmy. Pri zhotovovaní dokumentačných fotografií sme jej uštedrili niekoľko silných zábleskov priamo do očí. Z prepravnej debny vystupovala do neznámeho prostredia v úplnej tme. Asi to bol pre ňu riadny šok.

Mladá zubra

Ale nasledujúce dni ukázali, že mladá zubrica je veľmi prispôbivá. Rýchlo si zvykla na nové prostredie aj nových spoločníkov. Zložitejšiu cestu do Topoľčianok mal sedemročný zubor Šaran. Prepravu zabezpečovala špecializovaná firma. Prvýkrát sa im zubra v Rakúsku nepodarilo naložiť, pretože urobili malú prepravnú debnu. Pri pokuse vtisnúť do nej Šarana mu trčala bezmála tretina tela. Druhý pokus sa vydaril. Vo zvernici jeho príchod očakávalo množstvo záujemcov aj zástupcov médií. Bol nádherný slnečný deň, keď Šaran vystúpil s debny na pôdu svojho nového domova. Po dlhej ceste pôsobil unaveným dojmom, ale po chvíľke sa pomalým krokom vybral bezpečia zvernice.

Šaranov koniec

Oba nové zubry boli umiestnené do karantény. Až po mesačnom pobyte boli pustené k domácim zubrom. Mladá zubrica sa k stádu pridala skoro okamžite, býkovi Šaranovi zoznamovanie s prostredím trvalo o niečo dlhšie. Nakoniec sa ukázalo, že tento jediniec nielen že neprejavil záujem o čriedu zubrov, ale vôbec ho nezaujímali ani zubrice. Možno, že na jeho správaní a zdravotnom stave zanechala stopy dvojité dávky narkotizačných látok. V priebehu roka 2010 sa začal jeho zdravotný stav zhoršovať až

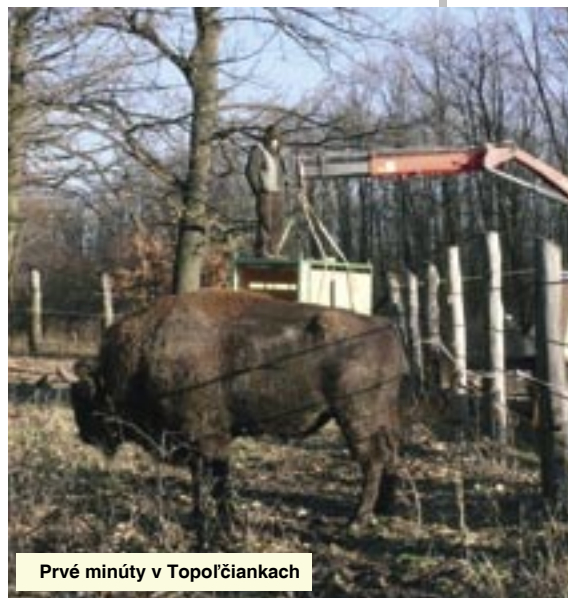
celkom prestal prijímať potravu. Aj napriek veľkej snahe sa život tohto zubra nepodarilo zachrániť. Aj napriek tejto nepríjemnej udalosti život vo zvernici pokračoval ďalej.

Vlajššie prírastky v čriede

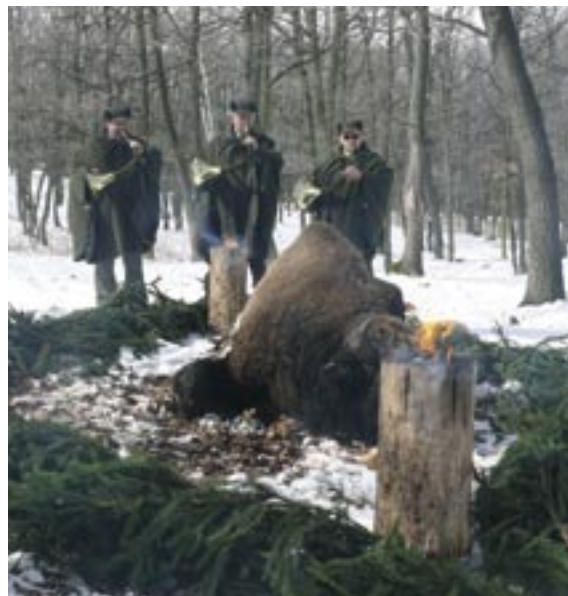
V priebehu roka 2010 sa narodili tri zubričatá. Jeden pôrod zubrice bol svojím spôsobom unikátny. Prvýkrát sme v Topoľčianskej zvernici zaznamenali narodenie dvojčiek. Zubrica ale nebrala do úvahy výnimočnosť tejto udalosti a správala sa podľa zákonitostí prírody. Začala sa starať iba o jedného potomka a druhého nechala napospas svojmu osudu. Opustenému mláďatku začali venovať až neprímeranú pozornosť ostatní príslušníci čriedy.

Jeho osud bez ochrany starostlivej matky by bol nezvratný. Ošetrovatelka zubrov zaregistrovala nezvyčajné vzrušenie v čriede a podarilo sa jej aj zistiť jeho príčinu. Keďže táto udalosť sa odohrávala v blízkosti kŕmnych zariadení, podarilo sa jej mláďa zubrom odobrať a tak ho zachrániť pred jeho osudom. Táto mladá zubrica dostala meno Sitka. Ošetrovatelka ju kŕmila kravským mliekom, takže zubriča ju pokladala za svoju mamu. Tento mladý zubor bol veľkou atrakciou nielen pre najmenších návštevníkov zvernice ale aj pre dospelých a rôzne médiá. ■

Text a foto: Jozef Šabo

Prvé minúty v Topoľčiankach

Kronika – svedectvo doby

Lesné hospodárstvo podobne, alebo možno aj viac ako iné rezorty, prechádza v posledných rokoch výraznými zmenami. V krátkych časových intervaloch sa uskutočňujú v lesnej prevádzke zmeny takého prevratného charakteru, aké história nezaznamenala v minulosti za celé desaťročia. Nie vždy však zmeny a riešenia prinášajú odborníci. Horší prípad je, keď iniciátormi takýchto zmien sú ľudia, ktorí o poslaní lesníctva nemajú ani poňatia a právo „hovoriť“ do vecí, ktorým nerozumejú, im dalo nosenie správneho stranického trička. Vo veľa prípadoch u nich absentuje dokonca odborné vzdelanie. Zložité výrobný cyklus v lesoch, trvajúcí viac ako jeden ľudský život, si predstavujú ako zastrešenú továrenskú halu s pevným výrobným programom, naprogramovaným do posledného detailu.

A práve preto budúcim generáciám lesníkov bude iste vzácny hodnoverný pohľad na túto hektickú dobu, ako sa hovorí, z prvej ruky, pohľad na minulé časy, keď osvedčené metódy a fakty boli ešte len v štádiu riešenia. Jednou z foriem, ktoré umožňujú retrospektívny pohľad na závažné dianie v minulosti, sú kroniky.

Myslím si, že situácia v organizáciách lesného hospodárstva je v tomto smere veľmi neuspokojivá. Nebudem ďaleko od pravdy s tvrdením, že počet lesných závodov v rámci Slovenska, ktoré si vedú kroniku, sa dá spočítat na prstoch jednej ruky. Nevie, keďže som už dávnejšie v dôchodku, či ešte i teraz predpisy o vedení lesnej hospodárskej evidencie v lesných závodoch hovoria o potrebe tzv. pamätných kníh, ale za mojich aktívnych čias (konkrétne okolo roku 1980) takáto kniha bola súčasťou LHP. Žiaľ, už vtedy boli výsledky v plnení tejto povinnosti žalostné. Jednak preto, že v závode nebol určený pracovník, ktorý sa mal o túto knihu starať, a tiež nik, počnúc vedením závodu a končiac previerkami plnenia predpisov LHP, teda „autorských dozorov“, na jej vedení netrval, čím sa samozrejme vôbec nemôžeme chváliť.

Keď sa pozrieme do minulosti, tak svetlou výnimkou v tomto smere bol bývalý Rozvojový lesný závod Banská Bystrica, ak tento honosný názov ešte niekomu niečo hovorí. Tu sme zodpovednejšie pristúpili k tejto povinnosti a v roku 1975, kedy došlo k utvoreniu RLZ, sme založili závodnú kroniku a od toho času som ju z poverenia riaditeľa RLZ pravidelne viedol desať rokov. V kronike je však obsiahnutá i história pred rokom 1975, pokiaľ bolo možné získať hodnoverné údaje. Ale ako sa hovorí, každý zážrak trvá tri dni, a tak, keď mňa a kolegov z rozvojovej zložky preložili v roku 1985 do novovytvoreného Závodu lesnej techniky,

žiaľ, v písaní kroniky RLZ Banská Bystrica už nik nepokračoval. Našťastie sa zachovala a kto by mal záujem o zaujímavé údaje z tejto doby, nájde ju v kancelárii riaditeľa OLZ Slovenská Lupča, kam bývalý RLZ Banská Bystrica patrí.

Aby sme sa však už z dost dávnej minulosti vrátili do súčasnosti. Myslím si, že každý lesný závod by si mal viesť svoju kroniku. Veď kde sa okrem kroniky o pár desiatok rokov budúci lesník dočíta o „divokých“ pomeroch tejto doby, keď sa riaditeľia lesných závodov striedali ako na bežiacom páse, keď sa „lesný erár“ trhal ako toaletný papier a vznikali lesy súkromné, cirkevné, urbárne, obecné, mestské a neviem ešte aké. Kde inde sa dočíta, že „poradcom“ generálneho riaditeľa bol zatko istého veľmi vysoko postaveného pána, pričom vôbec neprekážalo, že dotyčný „poradca“ nemal ani základné lesnícke vzdelanie. Nikde inde sa tiež nedočíta o klientelizme, o tlakoch na podivuhodné zmluvy, o prenájdoch poľovných revírov, o krádežiach dreva, nad ktorými zastáva rozum stáť, o prepúšťaní zamestnancov, o štvordňovom pracovnom týždni. Treba však o tom v kronike písať, pretože je to pravda a pravdu musia budúce lesnícke generácie poznať, i keď je neprijemná.

Dost už však týchto príkrých slov, a tak na záver uvediem obsah kronikárskeho zápisu, tak ako sa písal v minulosti. Ročný zápis v kronike má zahŕňať celú oblasť spoločenského i odborného diania lesného závodu.

1. Úvod do nového roku, otvorenie, 2. Kolektívna zmluva, 3. Racionalizačný program, 4. Výchovná a vzdelávacia činnosť, 5. Závodná škola práce, 6. Názorná agitácia a propagácia, 7. Starostlivosť o pracujúcich, 8. Kultúrnosť a hygiena bývania, 9. Záväzkové hnutie, 10. Brigády, 11. Socialistická súťaž, BSP, 12. Lesný fond, zmeny, taxácia

Vzhľadom na to, že dnes prakticky všade existuje systém zadávania prác súkromným firmám, živnostníkom a tiež došlo k zmene politického systému, nad niektorými bodmi (5 až 11) sa dnes už môžeme len pousmiať; v minulosti to však všetko existovalo a vo vtedajších kronikách sa o tom písalo.

Do kroník by sa mali dostať aj informácie o

- pestovnej činnosti: 1. Výroba sadeníc, 2. Zalesňovanie, 3. Horná hranica lesa, 4. Práce celospoločenského významu, 5. Drobná lesná výroba, 6. Rastlinná výroba, 7. Číselné prehľady o pestovnej činnosti,
- ťažbe: 1. Súťaže zručnosti, 2. Strojový park, 3. Úlohy v ťažbe, 4. Kontrolná činnosť, inventarizácie, kriminalita, priestupky, 5. OBP, úrazy, 6. Samovýroba, 7. Odbyt, 8. Zlepšovateľské hnutie, tematické úlohy, 9. Technologická príprava pracovísk, 10. Investície, údržby, 12. Ochrana lesa, 13. Poľovníctvo, škody spôsobené zverou, 14. Ekonomika, 15. Personálna práca, zmeny, 16. Branná a športová činnosť, 17. Činnosť organizácií na LZ, 18. Výsledky hospodárenia

Znovu uvádzam, že niektoré body pri písaní dnešných kroník, už nebudú aktuálne. Hoci som už dlhší čas na dôchodku osobne kroniku aj v súčasnosti viedim Mestským lesom Banská Bystrica. ■

Jozef Bacúr

Len nedávno sme si pripomenuli 240 rokov (1769 – 2009) budovania systému riadenia trvalo udržateľného lesného hospodárstva. Trvalosť lesa a vyrovnanosť ťažieb dreva bola počas tohto obdobia zabezpečovaná prevažne rúbaňovým hospodárením v systéme lesa vekových tried a snahou o ich normálne (vyrovnané) zastúpenie. Od poslednej veľkej vetrovej kalamity v roku 2004 sme však svedkami nekontrolovateľného nárastu náhodnej ťažby dreva, tento systém obhospodarovania lesa prestal byť regulovateľný cieľavedomou činnosťou lesného hospodára a na mnohých miestach došlo k jeho rozpadu, zvlášť na pôvodných smrekových stanovištiach 5. a 6. LVS. Reakciou na tento stav bolo prijatie národného lesníckeho programu, v ktorom je ako prvý strategický cieľ uvedená podpora ekologického (prírode blízkeho) obhospodarovania lesov, ale zároveň je tu aj konštatovanie, že chýba stratégia a ukazovateľ takéhoto hospodárenia. Riešenie tohto stavu treba hľadať porovnaním posledných zvyškov pôvodného prírodného lesa a súčasného smrekového lesa.

Kým pôvodný prírodný les je tvorený viacerými hlavnými drevinami (bk, jd, sm), viacvrstvový, s dokonalým vyplnením vertikálneho priestoru, prirodzene sa obnovujúci súčasný les je tvorený takmer jednou drevinou (sm), jednou stromovou vrstvou s prevahou umelej obnovy. Počas dlhoročného uplatňovania výchovných a obnovných postupov lesa vekových tried došlo k výraznému odklonu od pôvodného stavu lesa v drevinovom zložení ako aj v jeho štruktúre.

Naplnenie podstaty spomínaného strategického cieľa v obhospodarovaní lesa teda spočíva v uplatnení takých hospodárskych opatrení, ktoré spoľahlivo prevedú súčasný rovnorodý a rovnoveký smrekový les smerom k prírode blízkemu. Existuje niekoľko možných riešení ako naplniť tento cieľ. Jednou z vhodných metód je aj ťažba stromov cieľovej hrúbky, ktorá je už viac ako 50 rokov úspešne realizovaná v rakúskych lesoch mesta Schlögl.

Pre jej praktické prevedenie a možnosť porovnaní sme na LS Paráč, OZ Námestovo založili samostatný objekt Pro Silva, v ktorom sa na vybraných modelových porastoch vo všetkých rastových fázach realizujú hospodárske opatrenia, ktoré tvoria základ spomenutej pestovnej metódy.

Pre odborného lesného hospodára, ktorý sa rozhodne začať s prebudovou je dôležitý výber porastov, ktoré by mali spĺňať nasledovné podmienky: vhodná fenotypová kategória, prirastavosť a dobré podmienky pre prirodzenú obnovu, stupeň zaburinenia, odolnosť voči vetru, zdravotný stav a najmä terénne podmienky, ktoré ovplyvňujú technologické rozpracovanie porastov na pracovné polia. V takýchto porastoch sa dá najskôr očakávať pozitívny efekt hospodárenia na ceste k prírode blízkeму lesu.

RASTOVÁ FÁZA MLADINY (PREREZÁVKA)

Tento výchovný zásah sa pri dôslednom uplatnení zásad ťažby stromov cieľo-

Za hospodárením
v objektoch
PRO SILVA

VI. Prebudova rovnovekých smrekových porastov – cesta k prírode blízkemu lesu

vej hrúbky v prírode blízkom lese takmer nevykonáva, lebo posledný strom materského porastu je dorubávaný nad následným porastom vo veku 2. – 3. vekovej triedy a pestovné opatrenie v tejto fáze spočíva v odstránení ťažbou poškodených jedincov. Nástrojom výchovy v tomto prípade sú clona materského porastu počas dlhšej zmladzovacej doby, prírodný výber v samočinných procesoch autoredukcie a samočistenia kmeňov, dávkovanie rozptýleného svetla cez postupné odoberanie stromov materského porastu.

Mladiny, ktoré vznikli umelou, prípadne z časti prirodzenou cestou ako výsledok obnovných postupov lesa vekových tried, vyžadujú človekom usmernenú redukciu počtu stromov, pričom tento výber nemôže byť dokonalý, môže byť len viac, alebo menej pokazený. Preto by sme sa v tejto rastovej fáze mali snažiť o napodobňovanie prírodného výberu umiestnením zásahu hlavne do úrovne vytváraním rastového priestoru budúcich cieľových stromov, v podúrovni zasahujeme v prospech menej zastúpených drevín a súčasne šetríme každého životaschopného jedinca, zvlášť, ak vznikol prirodzenou cestou a môže byť nositeľom genetických vlastností väčšiny tiennych klimaxových jedincov pôvodného prírodného lesa.

V súčasnej lesníckej praxi v tejto rastovej fáze dochádza k silnej, niekedy až zbytočne drahej redukcii podúrovňových jedincov s menším dôrazom na uvoľnené úrovňové postavenie stromov hornej stromovej vrstvy.

RASTOVÁ FÁZA ŽRĎOVINY (PREBIERKA)

Základom uplatňovania ťažby stromov cieľovej hrúbky v neskoršom veku je **štrukturalizačná prebieerka**, ktorá by mohla byť tým pomysleným mostom medzi súčasným smrekovým lesom a lesom prírode blízkom. V úrovni sa vytypuje 150 až 200 cieľových stromov, ktoré sú do polovice rubnej doby výchovne podporované odstránením jedného alebo dvoch najviac obmedzujúcich stromov. Súčasne sa vytypuje rovnaký počet stromov, ktoré sú síce v pod úrovňovom postavení, ale životaschopné a prirastavé a ak treba, sú tiež predmetom výchovnej podpory.

V medzipriestoroch šetríme každého zdravého jedinca pod úroveň. Týmto podporujeme výškovú a hrúbkovú diferenciaciu porastu s dostatočným počtom jedincov vo všetkých vrstvách a vytvárame širokú škálu možnosti ťažby dreva v ďalších rastových fázach.

V lese vekových tried v tomto veku prevláda podpora úrovňových stromov podúrovňovým výberom tenších hrúbkových dimenzií a niekedy až zbytočne dôsledná redukcia stromov strednej a spodnej vrstvy označovaná ako „hygienu porastu“, čím dochádza k likvidácii začínajúcej prirodzenej diferenciacie stromov a celkový posun štruktúry porastu k rovnovekosti.

RASTOVÁ FÁZA DOSPIEVAJÚCEJ KMEŇOVINY

Približne vo veku 70 rokov sa začína s ťažbou stromov cieľovej hrúbky (napr. 50 cm), najskôr menej intenzívne vzhľadom na nedostatočný počet zreých stromov. Na takto čiastočne jemne presvetlených miestach dochádza k prirodzenému vzniku následného porastu, uvoľnený rastový priestor obsadzujú stromy druhej kategórie. V tomto veku musí byť porast technologicky pripravený na ťažbu jednotlivým výberom rozčlenením na pracovné polia.

Nepriaznivé drevinové zloženie porastu je možné vylepšiť nepriamou premenou cez predsady chýbajúcich cieľových drevín najmä v hlúčikovom zmiešaní na presvetlených miestach.

V lese vekových tried v tomto veku stále prevláda ťažba stromov tenších hrúbok. Kto prakticky začal s prebudovou smrekových porastov v tejto fáze narazí na fakt celkového nedostatku stromov na 1 ha, čo veľmi úzko súvisí práve s nadmerným odstraňovaním stromov s podúrovňovým postavením v predchádzajúcich rastových fázach. Preto každé odstránenie úrovňového jedinca vyvoláva dojem nadmerného zníženia zakmenenia.

Dá sa to vysvetliť na príklade ťažby stromu o hrúbke 20 cm, ktorý má objem 0,40 m³ a clonenú plochu 10 m². Objem 10 m³ sa vyťaží 25 stromami s úbytkom clonenej plochy v rozsahu 250 m². Strom o hrúbke 50 cm s objemom 2,5 m³ má

clonenú plochu 25 m² a objem 10 m³ sa vyťaží 4 stromami s úbytkom clonenej plochy vo výške 100 m². Číže rovnaký objem dreva je vyťažený 6 násobne menším počtom stromov a došlo k 2,5 násobne menšiemu úbytku clonenej plochy. Toto má veľký význam pri napodobňovaní prírodných procesov, pretože v pôvodnom prírodnom lese s prevahou tiennych genotypov tieto rástli od svojho vzniku pod clonou materského porastu. Preto podobne aj pri prebudove sa kladie veľký význam na postupné znižovanie clonenej plochy ťažbou rubne zreých jedincov tak, aby následný porast vznikol a bol čo najdlhšie formovaný prírodnými procesmi autoredukcie v tieni hlavného porastu.

RASTOVÁ FÁZA DOSPELEJ KMEŇOVINY

Naplnením záverečnej fázy života lesného porastu je jeho obnova. Rozhodujúcim kritériom pre rubnú zrelosť každého jednotlivého stromu je jeho cieľová hrúbka. Ťažba dreva sa prevádza vo výške bežného prírastku približne raz za šesť rokov pri predĺženej dĺžke obnovnej doby. Celý vývoj následného porastu prebieha pod clonou materského porastu, jeho rozvrstvenie a diferenciaciu zabezpečuje prírodný proces autoredukcie.

Pri realizácii jednotlivého výberu sa uplatňuje nasledovné poradie: zdravotný výber, druhový výber, ťažba stromov cieľovej hrúbky.

Najčastejším obnovným rubom v lese vekových tried bol v minulosti maloplošný hororub, po zákonnej úprave je to maloplošná forma podrastového hospodárskeho spôsobu realizovaná v dvojfázovom prevedení so zmladzovacou dobou do 10 rokov. Výsledným produktom je opäť rovnoveký les.

Jednotlivý výber stromov s cieľovou hrúbkou je niekedy neodborne prirovnávaný k túlavej ťažbe dreva prípadne až k vykrádaniu porastov, ktoré poznáme z minulosti. Práve zdokumentovanie a realizácia tejto pestovnej metódy na modelových porastoch vybraného objektu Pro Silva dokazuje, že je to pestovný systém, kde ťažba rubne zreých stromov je výsledkom cieľných výchovných opatrení od mladiny až po dospelú kmeňovinu, ktoré zabezpečujú zvýšenú hodnotovú produkciu dreva, vysoký podiel prirodzenej obnovy, priestorové rozvrstvenie porastov.

Ekologické obhospodarovanie porastov je formou biologickej racionalizácie a skôr či neskôr sa stane ekonomickou nutnosťou. V súčasnej situácii, keď ťažbové možnosti klesajú v dôsledku preťažieb na úkor budúcnosti a naopak rastú požiadavky na sprístupňovanie porastov a realizáciu protipovodňových opatrení, pritom však táto celospoločenská objednávka verejnoprospešných funkcií lesa nie je krytá reálnymi financiami, musí vyspelé lesné hospodárstvo založené na poznaní podstaty a vlastností lesného ekosystému šetriť živú prácu a finančné prostriedky na to, čo môže vykonať príroda sama. ■

Pavol Dendys OZ Námestovo

Na bačovskú nôtu

Zelený hájiček, čistá studienočka,
veselo si hudie stará fujarôčka.
Na mokrej poľane krpce rosou máčam,
po kopcoch sa túlam, ku kolíbe kráčam.

(Záver je v tajničke)

	priamo	pokra- čovanie tajničky	značka bizmutu	značka prísady do jedál	americký výrobca šport. potrieb	nevido- most					
slávny flámsky malier							Pomôcky: han, RIP, til, Soho, home	cudzo- krajné dravé vtáky	ťažná žrd' na voze	začiatok tajničky	tuk, masť
urobil živším							londýn- ska štvrť predpona (zvuk)				
veliteľské stanovište (skr.)			očistím kefou odklonia sa								
fáza Mesiaca				epická skladba indická poloopia							
chyba, mýľka					osobné zámeno ľadovco- vý nános				Matica slovenská súčasť zbijačky		
Pomôcky: loris, astryl, Peoria	šľachtický predikát	slovenský básnik koniec tajničky						kocúr, po rusky dodatoc- ne zasej			
mesto v USA							získavajú mlieko z vemená časť poľa				
garan- toval						domov, po angl. typ elek- trónky					rapotal
očná dúhovka					prieliv pri Istanbule prehra v šachu						
skratka dioktyl- adipátu				rímska bohyňa múdrosti sieň							
sibírsky veľtok			orientálny hostinec nápis na hrobe				zn. amer. vozidiel orgán čuchu				
vytrval. cestný beh dlhý 42 195 m								Slovenský Červ. kríž Bundes- tag (skr.)			
hľadel (expr.)					nabok						
písmeno gréckej abecedy					druh trhaviny						

Zasmejte sa

Muž sa vrátil z poľovačky:

- Žena moja, teraz nebudeme celý mesiac kupovať mäso.
- Toľko si nalovil?
- Nie, prepil som výplatu.

- Môj syn vždy trafi do stredy terča.

- No ale prečo bol potom na pretekoch posledný?
- Lebo na pretekoch najprv kreslia terče a až potom strieľajú.

Poľovník nachtýť pytlíka ako nesie na pleci jeleňa.

- Stoj! Čo to nesieš?
- No čo asi, psa.
- Tak psa... A čo tie parohy?
- To je jeho problém.

Príde Američan na poľovačku na Sibír. V odľahlej dedinke vidí ako štyria mužíci nesú uloveného medveda na drúku. Američan sa pýta:

- Grizly?
- Na to mu jeden mužík flegmaticky odvetí:
- Net, negrizli, strieľali.

Fero ide po syna do škôlky a keď sa vráti, sťažuje sa žene Marke:

- Marka, náš syn celú cestu domov plakal. Nevieš prečo?
- No možno preto, že to nie je náš syn. - odvetí Marka Tarabová.

V kláštore sa sponedá kláštor-
ný kostolník Dežo. Po chvíli sa začne kňazovi vyplakávať:

- Och, život je taký krutý, všade samé svinstvo, už sa to nedá vydržať!
- Máte pravdu, sex, prostitúcia, drogy, zabíjanie, znásilnenia, pochybné kšefty... - pritakáva sponedník - ...no, ale mimo kláštora to tiež nie je lepšie.

Rozpráva sa Fero s kamarátmi:

- Predstavte si chlapi. Vyjdem včera z krčmy, pozerám a oproti mne sa valí moja stará. Oči výšpúlené, je škaredá, špinavá, smrdí, reve na mňa. Prídem bližšie, chlapi, a to traktor!

Uveríte?

Fínski poľovníci zaviedli od minulého roka nový druh postriežok, ktoré kombinujú poľovačku s teplým kúpeľom. Novinku už začali ponúkať aj zahraničným hosťom. Pribeh poľovačky je rovnaký ako pri klasickej postriežke, iba zbraň si musia poľovníci pred kúpeľom viac nakonzervovať olejom. V budúcnosti by vraj majitelia tohto know-how chceli pridať ku kadiam s vodou aj tradičnú saunu. ■

Pripravuje Ferko Tárjako

Naše zariadenia

Chata Koborno

Milan LONGAUER

Ďalším zariadením OZ Topoľčianky vo Veľkej zvernici je chata Koborno. Bývalá horáreň je po rekonštrukcii a poskytuje návštevníkom solídny interiér so šiestimi lôžkami. Teplo v celom objekte je zabezpečené centrálnym ústredným kúrením, v kuchyni sporákom na pevné palivo, a v spoločenskej miestnosti krbom. Kuchyňa je vybavená aj elektrickým sporákom, mikrovlnou rúrou a samozrejme chladničkou. Celé vnútorné vybavenie objektu zodpovedá náročnejším požiadavkám.

Chata slúži v prvom rade pre ubytovanie poľovníckych hostí. Mimo sezóny umožňuje využiť aj pre ostatných návštevníkov. Atraktivitu zariadenia dopĺňa okolité tiché a romantické prostredie vhodné najmä pre milovníkov prírody a turistov.

Prístup autom je z jeden kilometer vzdialených Topoľčianok a zo sedem kilometrov vzdialej obce Hostie. Zlaté Moravce sú vzdialené 25 km. Bližšie informácie nájdete na www.lesy.sk, OZ Topoľčianky.

PRÍRODNÉ ZAUJÍMAVOSTI

Pohorie Trábeč poskytuje turistom a priateľom prírody nespočetné možnosti vyžitia. Je dlhé takmer 50 kilometrov, najväčšiu šírku má 18 kilometrov. Patrí medzi jadrové pohoria v oblúku Vnútorných Západných Karpát a je súčasťou Chránenej krajinnnej oblasti Ponitrie. Najvyšší vrch je Veľký Trábeč (829 m.n.m). Väčšiu časť pohoria pokrývajú krásne listnaté lesy, v ktorých dominuje dub a hrab, primiešaný je i buk. V oblasti dúbav sú charakteristické početné kremencové hôrky, ktoré výrazne vystupujú nad svoje okolie. Trábeč je vo svete známy bohatým výskytom a chovom raticovej zveri. Žijú tu srnce, jelene, daniely, muflóny i diviaky. V minulosti tu úspešne vysadili a aklimatizovali muflóny i cudzokrajné jelene.

Zaslúžil sa o to gróf Karol Forgách, vďaka ktorému sa od r. 1868 pod Gýmešom úspešne aklimatizovali muflóny na Slovensku. V pohorí je pomerne hustá sieť turistických značených trás, nachádza sa tu niekoľko prírodných rezervácií, najmä lesostepného charakteru. Turistov sem priťahujú i tajomné zrúcaniny trábečských hradov, ako i množstvo historických a kultúrnych pamiatok.

HISTÓRIA A KULTÚRA

Najväčším mestom v okolí sú Zlaté Moravce. Leží na sútoku rieky Žitava a Hostinského potoka. Prvá zmienka o Zlatých Moravciach pochádza z roku 1113. V tejto dobe sa mesto nazývalo Morowa. Osídlenie Zlatých Moraviec je však oveľa staršie, čo dokazujú archeologické objavy. Prvé stopy po pohybe človeka v tejto oblasti sú z mladého paleolitu, keď sa na naše územie dostali lovci mamutov. Dôležitosť zlatomoravského regiónu v dobe veľkomoravskej

potvrzuje aj nález zlatého pektorálneho (hrudného) kríža v Zlatých Moravciach. Mesto v minulosti veľmi trpelo od nájazdov kočovných kmeňov, či to už boli Tatarci, alebo v 16. stor. Turci, ktorí mesto niekoľko krát vypálili. Medzi rokmi 1923 - 1928 boli Zlaté Moravce okresným mestom župy. Od roku 1960 sú okresným mestom Nitrianskeho kraja. K miestnym zaujímavostiam patrí Kláštor rodiny Migazzi z roku 1789, ktorý je zapísaný na ústrednom zozname kultúrnych pamiatok. Do dnešnej doby sa zachovala len časť kláštora, v ktorej sídli Mestské múzeum. K ďalšej miestnym pamiatkam patrí kostol sv. Michala archanjela z roku 1785, Mauzóleum Migazziovej rodiny, súsošie Golgoty spolu s archeologickou lokalitou stredovekého kostola a dom Janka Kráľa.

V neďalekom okolí mesta možno navštíviť Zrúcaniny hradu Gýmeš, hrad Hrušov, rozhľadňu Jedľové Kostolany a mnoho ďalších zaujímavých miest. ■

Poľovnícky receptár

Srncia paštéta v hrnčeku

V krátkom čase sa opäť vraciame k príprave paštety zo srncieho mäsa. Tentoraz z pečeného mäsa a s výraznejšou, aromatickou chuťou.

Suroviny:

750 g srncieho stehna alebo pliecka, 250 g slaniny aj s kožou, 100 g masla, 250 ml portského vína, 1 lyžička tľených borievok, 2 strúčiky cesnaku, 1 lyžička čerstvo pomletého čierneho korenia, štipka muškátového kvetu, 100 až 250 g rozpusteného masla, 2 vetvičky tymianu, 1 bobkový list, 2 až 3 lístky šalvie, kúsok citrónovej kôry.

Postup:

Do pekáčika vložte kúsky nakrájaného mäsa spolu s nahrubo nakrájanou slaninou, kožou zo slaniny, vetvičkou tymianu, so šalviou, s bobkovým listom, citrónovou kôrou a maslom. Prídajte cesnak, borievky, muškátový kvet a zalejte portským. Prikrýte pečte v rúre asi tri hodiny. Po upečení odstráňte bylinky i kožu a ostatné pomelte na jemnú kašu. Natlačte do kameninovej misy a dajte do chladničky na 2 až 3 hodiny. Potom zalejte asi 1 cm hrubou vrstvou rozpusteného masla. ■

Ahoj deti!

Dnes som vám pripravil puzzle – hašteriacich sa vrabcov. Ak chcete získať veselú magnetku – stromček, vystrihnite jednotlivé diely, poskladajte a nalepte ich na papier. Poskladateľný obrázok podpíšte, pridajte váš vek a poštovú adresu.

Váš kamarát

jazvec Mišo

jazvec Mišo

Moja adresa je:
 jazvec Mišo
 redakcia časopisu Lesník
 Námestie SNP č.8
 976 55 Banská Bystrica

Kalendár akcií

25. 2. 2011 12:00

ŠIESTA PREDNÁŠKA DETSKEJ LESNÍCKEJ UNIVERZITY

Technická univerzita vo Zvolene

Téma: Ako získať drevo z lesa?

26.2.2011

SÚŤAŽ FURMANOV

Chminianska Nová Ves

26.2.2011

SLOVENSKÝ POHÁR KRŇAČIEK

Šumiac

5.3.2011

SLOVENSKÝ POHÁR KRŇAČIEK

Polomka

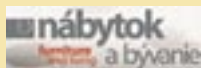
8. 3. 2011 – 13.3.2011

NÁBYTOK A BÝVANIE

21. medzinárodný veľtrh

nábytku a
bytových
doplnkov

Agrokomplex Nitra

17.3.2011 – 20.3.2011

FeHoVa 2011

Medzinárodná výstava zbraní,
rybolovu a poľovníctva

HUNGEXPO Budapešť

17.3.2011 – 20.3.2011

RYBÁRSTVO A VOLNÝ ČAS

8. výstava rybárskych potrieb

Incheba Bratislava

RYBÁRSTVO A VOLNÝ ČAS

19.3.2011 – 20.3.2011

NITRACANIS

15. medzinárodná

výstava psov

Agrokomplex Nitra

19.3.2011

SLOVENSKÝ POHÁR KRŇAČIEK

Srdiečko – Chopok - Juh

30.3.2011 - 2.4.2011

AGROSALÓN

3. medzinárodný

veľtrh

poľnohospodárskej
techniky

Agrokomplex. Nitra

31.3. – 8.4.2011

LEVICKÉ POĽOVNÍCKE DNI

Dom kultúry Levice

Organizačný výbor Levických poľovníckych dní 2011
Vás srdečne pozýva na

SLÁVNOSTNÉ OTVORENIE LEVICKÝCH POĽOVNÍCKYCH DNÍ,

ktoré sa uskutoční dňa **31. marca 2011**
o **14.00 hod.** v Dome kultúry Družba

v Leviciach.

Účasť na seminári je potrebné potvrdiť do **24. marca 2011** poštou na adresu:

lesylv@lesy.sk

Ing. Dušan Krajniak
predseda organizačného výboru

LESY Slovenskej republiky š.p. vás pozývajú na návštevu svojho stánku
na poľovníckej výstave **FeHoVa 2011 v Budapešti**, kde môžete okrem iného vidieť
najkvalitnejšie trofeje Lesov SR z poľovníckej sezóny 2010/2011.

Číslo stánku Lesov SR - 308 pavilón B1

FeHoVa

2011

V dňoch **17. - 20. marca 2011**

vo výstavnom a kongresovom centre HUNGEXPO v Budapešti sa koná 18. ročník
Medzinárodnej výstavy zbraní, rybolovu a poľovníctva.

Životné jubileá

FEBRUÁR 2011

50 rokov

Marko Ľubomír, vedúci LO,
LS Čifáre – OZ Levice

Ing. Gelčínský Pavol, technik,
LS Oravský Podzámok – OZ
Námestovo

Vrlík František, vedúci LO, LS
Ľubochňa – OZ Liptovský Hrádok

Sitarčík Ján, referent vnútornej

správy – OZ Čierny Balog

Andraš Ján, technik, LS Staré Hory
– OZ Slovenská Ľupča

Ing. Ondrušová Vlasta, technik,
LS Brusno – OZ Slovenská Ľupča

Host Pavol, lesník, LHO Malcov

– OZ Bardejov

60 rokov

Šimo Ján, vedúci LO, LS Bojnice
– OZ Prievidza

Moravčík Milan, vedúci LO,
LS Oravský Podzámok – OZ
Námestovo

Mgr. Uhrík Pavel, referent správy
a manažmentu majetku – OZ Beňuš

Paňko Andrej, referent MTZ

a nákupu – OZ Bardejov

Odchod do starobného
dôchodku

Ing. Beňa Ján, posledné pracovné
zaradenie riaditeľ OZ – OZ
Palárikovo

Pružinec Miloslav, vedúci LO,
LS Kšinná – OZ Trenčín

Pracovné jubileá
30 rokov

Žinčák Miroslav, vedúci LO,
LS Turcovce – OZ Vranov nad Topľou

Ing. Helena Turská

Vážené kolegyně a kolegovia,

s hlbokým zármutkom oznamujeme Vám, že náš dlhoročný kolega **PAĽO KOMENDA** vo veku 62 rokov dňa 8.2.2011 nás opustil.

Tí, ktorí ste ho poznali, venujte mu tichú spomienku.

Lesnícke a drevárske múzeum otvorilo výstavu takmer 200 drevených hračiek

Vlastimil REZEK

Autíčka, vláčiky, koníky, no aj ďalšie drevené zvieratká či zvukové hračky si môžu od 10. februára prezrieť a vyskúšať návštevníci Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene. Už 12. ročník výstavy Etudy z dreva je v tomto roku venovaný práve dreveným hračkám a ich výrobcam. Nejde však o exponáty, ktoré sa roky presúvajú z jednej výstavy na druhú, ale o nové výrobky viacerých slovenských firiem či aktuálne práce študentov.

Hračky vyrobené z dreva majú na Slovensku bohatú tradíciu. „V súčasnosti však, akoby sa pozabudlo na skutočnosť, že drevo najlepšie spĺňa prísne kritériá, ktoré sa kladú na detskú hračku,“ povedala organizátorka výstavy Mária Rošková.

Múzeum preto hračky nielen vystavuje, ale po piatykrát vypísalo aj súťaž O naj... drevenú hračku, do ktorej prihlásilo 91 autorov spolu 202 výrobkov. Väčšina z nich je súčasťou expozície. Odborná komisia zložená z dizajnérov či vysokoškolských pedagógov vybrala najlepšie exponáty začiatkom februára.

V kategórii sériovo vyrábaných hračiek zvíťazila kolekcia hračiek občianskeho združenia Inštitút Krista Veľkňaza zo Žakoviec, v kategórii originálov, prototypov a modelov sa najlepšie umiestnili študenti Školy úžitkového výtvarníctva z Ružomberka.

Výstava bude otvorená do konca marca.

LESY Slovenskej republiky š.p. a. s.
Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen
Vás pozývame na vernissáž výstavy

Etudy Z DREVA XII. DREVENÉ HRAČKY

10. február 2011 o 13.30 hod.
Lesnícke a drevárske múzeum
Nám. SNP 35, Zvolen

Na vernissáž budú slávnostne vyhlásené výsledky rovnomennej súťaže

Zároveň Vás pozývame na neformálne stretnutie s členmi hodnotiacej poroty 10. 02. 2011 o 11.00 hod.

Výstava potrvá do 31.3. 2011, otváranie pondelkom piatok od 9.00 do 17.00 hod.